STRIP SCHRIFT

Prijs f 5,95
Bfr. 110

TOON VAN DRIEL
ERIC JORIS
FRED JULSING

GEK DAT DE HELE WERELD ME NOG NIET KENT. mij, TOON VAN DRIEL. WAT ZOU IK ER AAN KUNNEN DOEN?
IK HEB EEN SUGGESTIE.
VLATS!
TOON VAN DRIEL

256 - JAARGANG 25 NUMMER 9 - 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD - VERSCHIJNT 10x PER JAAR

MIRABELLE

CHANTAL DE SPIEGELEER

STRIP SCHRIFT

Jaargang 25 november 1992 nummer 9 (256)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie
Tijs Bagchus, Michel Nadorp, Arco van Os, Rik Sanders

Medewerkenden
Ben Bits, Hanneke Bons, Ruud Booms, Patrick Bremmers, Michel Clessens, Charles Dierick, Toon van Driel, P. Hans Frankfurther, Eric de Graaf, Frans Hasselaar, Gerrit de Jager, Fred Julsing, Astrid M. Kraft, Arnel Lefevere, Maarten J. de Meulder, Willem Naber, Hans Pols, Marly Schoenmaekers, Chantal de Spiegeleer, Aldo Tonnoir, Rudy Vrooman, Bill Watterson, Jempi Welkenhuyzen.

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen
Voor abonnementen kunt u terecht bij
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 023 - 380439, telefax: 023 - 391397
Abonnementsprijs f 57,50 / Bfr. 1150
Leden van het Stripschap f 2,50 / Bfr. 45 korting
Nederland: Postbank 209948 of
ABN-bank 54.89.74.330
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: ABN-bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Tervuren
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven contact opnemen met de redactie van Stripschrift

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Richard, Amsterdam; Geknipt Papier, Gent

Omslag
Toon van Driel

ISSN 0165-845X

Redactioneel

Door deskundigen is becijferd dat de verwoede stripverzamelaar dit jaar meer geld aan zijn liefhebberij kwijt is dan in het afgelopen jaar. Verheugend nieuws is dat nu blijkbaar ook de media bereid zijn fors in de negende kunst te investeren. Zo heeft althans een groot landelijk dagblad het initiatief genomen om naast de gebruikelijke dagstrips een wekelijks stripfeuilleton in kleur te publiceren.
Joost Veerkamp tekent voor De Volkskrant een strook over de volle breedte van de pagina. Ongetwijfeld moet deze krant zich hiervoor aanzienlijke kosten getroosten, maar het resultaat is er naar. Bovendien zal men overtuigd zijn van de abonnementen-wervende invloed van het feuilleton.
Impliciet betekent dit alles natuurlijk ook een opwaardering van de strip. Een fraaie strip wordt zo aan een breed en gevarieerd publiek getoond, al is het opmerkelijk dat deze strook niet opgenomen is in het katern 'Kunst en Cultuur' waar je uitingen van de negende kunst toch zou mogen verwachten.
Een meer expliciete waardering van strips en striptekenaars, opgetekend uit de mond van Toon van Driel, is verderop in dit nummer te vinden.

Inhoud

4 **TOON VAN DRIEL** Patrick Bremmers
8 **ERIC JORIS** Arnel Lefevere
12 **ARCHIEF** Fred Julsing & Maarten J. de Meulder
16 **IK DENK ER HET MIJNE VAN ...** Willem Naber
17 **BITS & PIECES** Ben Bits
18 **DEN** Hans Pols
20 **COMIC BOOK HEROES OF THE SCREEN** Frans Hasselaar
23 **ABC VAN DE BRD** Astrid M. Kraft & Hans Pols
26 **BOEKEN**
29 **ACTUALITEITEN**
34 **STARS & STRIPS** Michel Nadorp
36 **CASPER EN HOBBES** Bill Watterson

ALS JE G
MAAKT

Laatste portret
(geen foto)

*Toon van Driel stort zijn hart uit. Jarenlang heeft hij moeten wachten op een plaatsje in Stripschrift ('Als je het goed wilt doen, dan moet je een controversieel stuk schrijven, want dat wordt gelezen') en dus zal hij zich laten horen! Pas sinds de toekenning van de Stripschapprijs in 1987 kreeg Van Driel de erkenning die hij verdient. ('Stripschap ... Stripschapprijs!? Wat is het toch een klerewoord. En die prijs deugt natuurlijk ook van geen kant.') Met dagelijks vier strips in het Algemeen Dagblad (*De Stamgasten, Goedemorgen!, Hullie *en* FC Knudde*) en* André van Duin *in De Telegraaf, wekelijks* FC Knudde, Ab Normaal *en* Felis Leo *in de Panorama en tweewekelijks* Vreemdelingenlegioen *in Sjors en Sjimmie Stripblad is hij de tekenaar met de meeste publikaties op zijn naam. Binnenkort komt daar nog eentje bij, want er bestaat een plan voor een familiestrip* De Nakomertjes, *waarin het gezin Van Driel centraal staat.*

'Wil je een succesvol tekenaar worden, kies dan ouders uit die elkaar niet kunnen luchten of zien; zwerf nachten langs de straat; sla al je vriendjes op hun bek; krijg nog harder op je bek terug; probeer absoluut geen vaste baan te krijgen; trouw zo vroeg mogelijk, zodat je ook snel weer van elkaar af kunt gaan; en trouw dan nog een paar keer.' Dit opmerkelijke advies aan het adres van beginnende stripmakers komt van Neerlands meest succesvolle sneltekenaar Toon van Driel.

'Ik denk dat het helpt om eerst door de mangel gehaald te worden. Je wordt er harder van. Wil je over intermenselijke relaties schrijven, dan moet je eerst zelf een hoop fouten hebben gemaakt. Als je goed op je bek bent gegaan, maakt dat je leuker. Mensen die veel hebben misgekleund hebben ook veel te vertellen.'

'Het is kwestie van veel fouten maken,' legt Van Driel uit. 'Ik geloof dat menselijkheid in eerste instantie betekent dat je je fouten durft in te zien en toe te geven. Ik erken nu na 27 jaar dat ik een ontzettende, nare, egoïstische fielt-achtige klootzak ben, die alleen aan eigen belangen heeft gedacht.
Hoewel ik het nu niet meer nodig heb om de hele dag de beest uit te hangen om interessant te zijn. Ik ben eigenlijk heel saai geworden. Dit is gewoon een typisch EO-gezinnetje. Man, vrouw en kindertjes, samen op de bank. Kerkepad, jongen, die zou hier – flitsflits – plaatjes kunnen blijven kieken! Aan de andere kant moet ik toegeven dat ik ook heel wat minder puriteins kan zijn. Zit ik achter mijn tafel, dan huppelen er allemaal vreselijk gore, wippende, beffende en pijpende konijnen voorbij ... Dan ben je dus schizofreen. Het is een samengaan van twee invalshoeken. Aan de ene kant ontroerd raken van alles wat lief en mooi is en aan de

ED OP JE BEK BENT GEGAAN, AT JE LEUKER

door
PATRICK BREMMERS

andere kant alleen maar drank en lekkere wijven!'

Het levensverhaal van Van Driel is bekend: Steward bij de KLM, FC Knudde, het conflict met uitgever De Vrijbuiter, Hullie, De Stamgasten, Felis Leo enzovoort. Daar is 'elders' al zoveel over geschreven. Interessanter is het dan ook met Van Driel te praten over zijn teleurstellingen, frustraties, plannen en eigenaardigheden. Een man die geen blad voor de mond neemt.

Toon van Driel: Nee. Misschien is de kracht van een goed interview juist dat mensen zeggen wat ze denken. En dan krijg je in ieder geval geen saai verhaal, want daar zit je hier niet voor. Anders had ik net zo goed een fax kunnen sturen!
Ik heb altijd gezegd wat ik dacht. Als ik in de kroeg stond en ik zag een leuke jongedame, dan ging ik daar mee praten en zei: 'Wat een ontzettend lekkere tieten heb jij! Mag ik ze optillen?' Dat schiep soms een band, maar vaak ook niet. Kreeg ik een klap in mijn gezicht en te horen 'wat een ontzettende gore klootzak' ik wel niet was en dat ik maar beter kon afdruipen. Op een gegeven moment heb je rust met jezelf en gooi je alles eruit. Ik neem geen gas meer terug.
Laatst las ik een interview met **Johan Cruyff**. Wat een ontzettend naar mens is dat! Maar dat schijnt automatisch zo te werken; mensen die op de één of andere manier bedreven zijn, schijnen in de dagelijkse omgang niet prettig te zijn. Cruyff was een briljant voetballer en als coach schijnt hij het ook heel goed te doen, maar het is een vréééselijke man.
Ik geloof dat het in alle beroepen zo is, dat je een combinatie moet bezitten van ambitie (het willen winnen) en een gezonde portie rivaliteit (de beste willen zijn). Maar ik geloof ook dat er een aantal dingen mis met je moeten zijn. Hoe gekker iemand in elkaar zit, hoe beter. Talent is ook heel relatief. Wie maakt uit of iemand talent heeft? Ik doe dit werk nu twintig jaar en er zijn heel wat mensen 'voorbij' gekomen die aanmerkingen op mijn werk maakten. Na al die jaren blijkt dat heel wat bladen tevreden over me zijn. Ook de publieksonderzoeken van de kranten wijzen uit dat het publiek het prima vindt.

Stripschrift zocht Van Driel op ten tijde van de Olympische Spelen. Heel Nederland lag overdag aan het strand en keek met miljoenen 's avonds naar de prestaties van de Nederlandse atleten in het stadion van Barcelona. Het was die dag echter opvallend rustig in Toons werkkamer in Bashoevedorp. Eigenaardig, want hij maakt toch dagelijks een sportstrip èn de actuele rubriek Goedemorgen! zodat je toch zou verwachten dat de televisie bij hem de hele dag op Olympia staat.

Ik ben wel degelijk op de hoogte van alles wat er gebeurt, hoor. 's Avonds volg ik trouw het Journaal en Sportjournaal. Daar pik ik de dingen uit die voor mij belangrijk zijn, zodat ik altijd de goede dingen eruit pik ... Ik wil ook wel eens een avond voor mezelf hebben, anders zou ik eeuwig met die krant bezig zijn.
's Ochtends doe ik meestal de strips die niet actueel zijn: *Hullie* en *De Stamgasten*. Daar doe ik nooit langer dan een half uur over – Is te zien, roepen ze dan! – en dan komt *André van Duin* er achteraan. Dan heb ik even rust tot 19.15 uur en daarna begin ik te bellen met het AD. Die hebben dan nèt de Zes Uurvergadering achter de rug zodat ze me kunnen vertellen wat er speelt. Welnu, ná dat telefoontje begin ik te tekenen. Dat duurt meestal een minuut of zeven. Soms vestig ik weleens een record en doe ik er nog korter over. In de loop van de jaren heb ik een soort beroepseer ontwikkeld. Je moet Toon heten om binnen luttele minuten, zó 'RAM!', iets op papier te kunnen zetten.
De ideeën komen meestal vrij snel. Kijk, over Joegoslavië en Kroatië maak je geen grappen, da's allemaal mis. Je wacht dus op iets dat je 'PANG' kunt gebruiken. Soms is het ook niet leuk genoeg, maar dan laat ik

het toch maar los. Want als ik blijf broeien en broeien, weet ik zeker dat het mis gaat. Het gemiddelde *Goedemorgen!*-idee – en dat is geen stoere praat – duurt in de regel een half uur en als ik mezelf zo hoor jokken, vraag maar aan de hoofdredactie, een stuk korter. Niet dat ik er zo trots op ben, maar ik wil er alleen maar mee aangeven dat het een kwestie van 'doen' is. Misschien is dat ook wel mijn frustratie. Er is al zóveel geschreven over striptekenaars, terwijl ik vind dat ik verreweg de hoogste moeilijkheidsgraad heb van iedereen! Ik heb mezelf opgelegd een actuele strip te maken en dat is helemaal niet erg. Maar ik begrijp maar niet dat andere tekenaars zoveel waardering krijgen voor een kabbelend dagstripje. Wat ik nu ga zeggen is misschien heel gevaarlijk, maar daarom moet je het juist opschrijven. Als ik bij voorbeeld het werk van **René Windig** en **Eddie de Jong** vergelijk met dat van mij, dan denk ik: 'Jezus Christus, hoe halen ze het in hun hoofd om daar zoveel meerwaarde aan toe te kennen!' (Van Driel verwijst naar de winnaars van de NZH-prijs tijdens de Stripdagen Haarlem en de Stripschapprijs 1991 tijden de Stripdagen in Breda. Red.) God, met mijn pink maak ik leuker en sneller dingen dan als ik al mijn vingers zou gebruiken. Windig en De Jong zijn goed, alleen: ik doe veel meer. Daarbij vind ik dat iedere haal die ik doe, minstens van dat niveau is en dan zijn er soms een paar uitschieters bij, dus werk ik met een veel hogere moeilijkheidsgraad. Het frustreert me dat daar zo weinig over wordt nagedacht. Komt omdat ze het AD niet lezen. Het Amsterdamse kliekje vindt die krant nu eenmaal te Rotterdams.

Opzet voor portret in potlood

Ik heb in mijn carrière regelmatig te doen gehad met mensen die vonden dat ik niet kon tekenen. Dat zijn natuurlijk ontzettende zeurtoestanden geweest. Ik heb geen opleiding gehad, maar zelf vond ik dat het er allemaal niet toe deed, omdat ik iets maak dat een grote directheid heeft. Op een hele puntige manier kan ik méér zeggen, in al mijn simpelheid, dan een ander met een virtuoos werkstuk.

In een oud nummer van Stripschrift prijst *Willem Ritstier* **Van Driel voor het baanbrekende werk dat hij zou hebben verricht. Hij zegt dat het door Toons stijl mogelijk is geworden een simpel poppetje een leuk verhaal te laten vertellen.**

Ach, ik laat mijn poppetjes acteren en doen zoals ik denk. Iemand kan wel zeggen 'baanbrekend werk verricht', maar diegene zal het toch op zijn eigen manier moeten doen. Hooguit zou je kunnen zeggen dat we vroeger allemaal ingewikkeld hebben zitten tekenen en dat Toon de grote vervlakking met zich mee bracht ...
Je kan ook zeggen: 'Toon hield van opschieten en nu hoeven we niet meer zo ingewikkeld te tekenen.' Sommige mensen noemen mijn stijl de Amerikaanse school. Ik weet het allemaal niet. Ik heb geen baanbrekend werk verricht, ik heb geen flikker gedaan. Ik ben gewoon poppetjes gaan tekenen en daarin ben ik steeds handiger geworden.

Eigenwijs en eigenzinnig ...
Dat vind ik überhaupt een voorwaarde om ergens in te slagen.

Is dat het geheim **van het succes van Toon van Driel?**
Een beetje tekenaar is moeilijk in de omgang. Geen enkele tekenaar zou mijn persoonlijke vriend kunnen zijn. Als ik ze in de kroeg tegenkom, dan zouden we best een gezellige avond kunnen hebben, maar ik vind ze qua karakter allemaal strontvervelend en ik hoop dat ze mij dat ook vinden. (Hè, hè, dat ruimt lekker op.) Dat staat overigens helemaal los van wat ik van hun werk vind. Ik doe dit werk nu twintig jaar en in die tijd ben ik ontzettend veel figuren tegengekomen die ik wel waardeerde om wat ze deden; maar toen ik er een beeld bij kreeg wie ze waren, vielen die mensen mij altijd tegen. Ik vind een hele hoop tekenaars goed in hun werk, maar ik ga er niet mee om.

Op de Stripdagen zul je Van Driel dus niet gauw zien.
God bespaar me! Die Stripdagen is gewoon een kwestie van met z'n allen lam worden. En er zijn er een paar bij die dat heel hoog in hun vaandel hebben staan. Ik heb dat ook wel, maar ik doe dat liever in mijn eigen tijd. Sommige collega's trekken dan ook van die rare pakjes aan. Dat schijnt er bij te horen. Het is een groot misverstand dat striptekenaars ook per definitie goed 'voordrachtjes' kunnen geven. Geen enkele tekenaar die ik ken, doet leuke voordrachtjes ... Ze proberen allemaal apart te doen maar ze slaan meer een figuur dan wat anders.
En wat is apart? Alles is apart! Als ik dadelijk mijn broek uittrek en dit interview gewoon voortzet in mijn blote onderlichaam is dat ook apart! Het is je sterk af te raden, want het leidt allemaal tot niets! Het is bovendien niet mooi en het is allemaal gedoe.
De gekte zit in je kop en niet in de vertoning.

Ik wil een uitzondering maken voor **Eric Schreurs**, die ik qua virtuositeit één van de meest plastische tekenaars vind. Maar wat hij allemaal zegt en wat hij allemaal doet, vind ik vervelend. Het is gedoe. Laat hem lekker thuisblijven en leuke dingen doen. Want hij is steengoed! Maar waarom moet hij zijn strips nog eens dunnetjes overdoen op het podium en met al die Amsterdammertjes en die dikke wijven die er overheen zakken!? Dat wéten we onderhand wel. Neen, dan moeten er sketches gemaakt worden, de beentjes de lucht in en allemaal dronken worden. Ik geloof dat ik voor dat soort mensen een gezonde allergie heb ontwikkeld die me goed uitkomt. Ik moet ze niet meer zien, ze maken me onrustig en ik vind hun voordrachtjes niet leuk.

Dat soort dingen hebben er bij mij toe geleid dat mijn vrouw Jolanda en ik hebben besloten niet meer naar de Stripdagen te gaan. Er lopen toch alleen maar vervelende mensen rond en bovendien van die kinderen die een handtekening vragen en het daarna gelijk wegflikkeren! Het is daar meer een kwestie van 'hoe kom ik die avond zo snel mogelijk van mijn wijf af om met z'n allen door het lint te gaan'. Daar hoef ik niet voor naar Haarlem, De Haag of Breda. Ik kan daar niet meer tegen.

Ik denk dat je het het beste doet als je thuisblijft. Het gaat primair om je werk en niet om de vertoning. Probeer in godsnaam als tekenaar niet zo leuk te zijn als je strips ... Dat lukt toch nooit.

We hebben het gesublimeerd bij **Han Peekel** gezien. Die man dacht dat striptekenaars *leuk* waren. Maar sommigen schrokken zich alleen al te pletter als ze Peekel zágen, niet verwonderlijk overigens ... Dus niemand kwam daar goed uit de verf. Je had drie categorieën striptekenaars: enerzijds mensen die dichtsloegen toen de lampen op ze gericht werden, anderzijds mensen die er wat van wilden maken maar ondanks dat toch dichtsloegen (daar behoorde ik zelf toe) en ten derde waren er mensen die vonden dat ze voor de televisie net zo leuk moesten zijn als in hun strips. Die gingen zich dus enorm zitten forceren. Al met al was het van zo'n enorme droefheid. Alleen **Franquin** was zichzelf. Hij kwam er tenminste rond voor uit dat hij depressief was. Dat hebben alle striptekenaars. We liggen allemaal met onszelf overhoop en zitten maar op een eilandje te werken, terwijl we eigenlijk willen horen hoe geweldig we wel niet zijn ...

Ik heb inmiddels de vrede met mezelf gevonden en wéét dat een groot publiek graag mijn strips leest. Blijkbaar mag ik leven van een publiek en heb ik die hele vertoning niet nodig. Financieel zeker niet. Ik ben er ontzettend dankbaar voor. Als je minder scoort bij het publiek dan ga je je erkenning bij je collega's zoeken en dan krijg je dat soort toestanden zoals tijden de Stripdagen. Als ik op die tijd terugkijk, denk ik: Jezus, wat is me dat slecht bevallen. Maar goed, ik heb er acht jaar geleden een heel leuke vrouw vandaan gehaald ...

Dus Jolanda is eigenlijk Toons èchte Stripschapprijs?

... Stripschap!? Stripschapprijs!? Struipschep. (...) Schripstrup. (...) Zo'n klerewoord. En ik ben echt wel nuchter nu. Die prijs deugt natuurlijk van geen kant. Het beeldje deugt niet en het is een pokkeprijs. Natuurlijk dacht ik in het begin dat ik die prijs ook moest hebben. Er is geen andere prijs, je moet toch wat. Maar toen kreeg iedereen hem voor mij! **Matena** heeft daar anderen voor op hun bek geslagen, maar ik dacht: vooruit, ik ben een heer, laat ik gewoon op m'n beurt wachten. Op een gegeven ogenblik ging het me echter wringen, toen zelfs **Gerrit de Jager** hem voor mij kreeg. Door hem heb ik hem het jaar erna toch ontvangen, dus vond ik 'm ineens een stuk aardiger.

Toch vind ik dat die prijs intussen enorm gedevalueerd is. Vooral sinds ik de mensen ken die die prijs uitkeren! Daar komt me een jury aan te pas ... Dat zouden beslist niet mijn kennissen zijn en ik zou ze mijden als een verschrikkelijke ziekte. Het is dat er ieder jaar twee nieuwe tekenaars bij worden gezet, maar voor de rest is het een vastgeroeste, al dan niet sandalen dragende, groep mensen die van pure narigheid bij elkaar gaat zitten om het lijstje tekenaars af te strepen.

Van Driel maakt een cynische **indruk. Hier en daar hoor je een teleurgesteld mens tussen alle breedsprakerige en blaséachtige opmerkingen door. Is hij werkelijk zo** gedesillusioneerd**?**

Nee, ik ben momenteel heel tevreden. Ik vind dat ik na twintig jaar ervaring op een vrij hoog en kwalitatief peil strips maak. Sommige mensen zeggen weleens dat ik de verkeerde kranten heb uitgekozen. Ik sta nu in het AD en De Telegraaf en men vindt dat ik eigenlijk in De Volkskrant had moeten staan ... Maar ik heb nooit een bepaalde voorkeur voor een krant gehad. Ik ging mijn werk aanbieden bij het AD in Rotterdam en was toen gelijk onder de pannen. Ik keek gewoon naar de grootste kranten. Qua politiek was dat misschien een onhandig en kortzichtig standpunt, maar ik voel me gewoon bij deze kranten het meeste thuis. Over het algemeen echter, ben je als tekenaar een langer leven beschoren als je in het circuitje publiceert: De Volkskrant, NRC, Vrij Nederland, dat soort dingen. Maar ik moet bekennen dat ik die kranten nooit lees! Niet uit principe hoor, maar het is er gewoon nooit van gekomen. Dat klinkt heel besodemieterd, maar het is zuiver een soort leesluiheid.

Zou Van Driel achteraf bezien toch niet liever in De Volkskrant of NRC Handelsblad publiceren?

Nee. Misschien dat ik dan wel beroemder zou zijn. Hoewel, het komt allemaal best goed hoor. Het grote publiek koopt het toch wel en ik ben misschien ook wel één van de rijkste striptekenaars.

Waarschijnlijk heeft het ook met mijn achtergrond te maken. We lazen thuis het Nieuws van de Dag en toen ik steward was, las ik het Algemeen Dagblad. Ik sta dichter bij het gewone volk en heb daar ook altijd bewust bij willen horen. Ik ben geen volkskomiek, want ik maak ook *Hullie* en *Goedemorgen!* die vooral door de 'hoge heren' gewaardeerd worden. Ik heb een zwak voor het volk maar ook voor de degeneratie van het volk, de zelfkant, daar voel ik me wel bij. Ik voel méér verwantschap met 'halfbalansen' dan met, zeg maar, 'papmensen' of Elsevieren Volkskrantachtige intellectuele lulpraat.

Van Driel houdt van schoppen.

Of ik er van houd, weet ik niet. Ik doe het schijnbaar automatisch uit een soort van valsigheid. Zolang IK maar in een blad sta in plaats van mijn collega. Dat is natuurlijk een heel nare eigenschap. Waarschijnlijk ben ik wel de grootste klootzak van het stel.

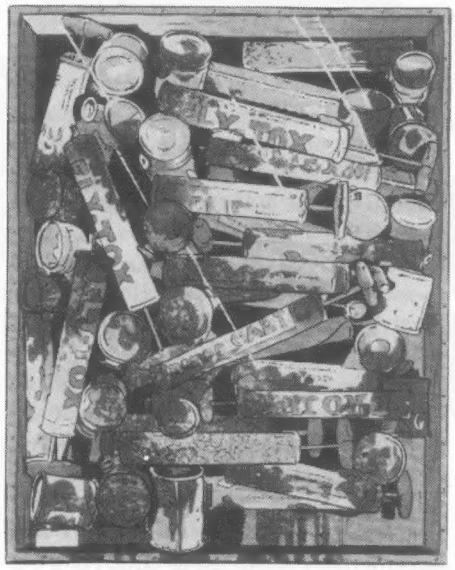

ERIC JORIS

De kicks en de sores

door
ARNEL LEFEVERE

Zij heet *Chelsy*. **Aan het einde van de zestiger jaren was ze ongeveer twintig. Ze verzette zich tegen alles en vooral tegen de gevestigde waarden. Ze dacht dat ze het alleen kon rooien maar ze had de steun van papa nodig. Ze hield zich graag op in het kunstenaarsmilieu. En ze werd verzonnen door** Eric Joris.

Hij heet ***Eric Joris****. Halverwege de jaren zeventig was hij ongeveer twintig. Hij verzette zich tegen een aantal gevestigde waarden. Hij heeft het ook gerooid maar heeft daarbij een aantal duwtjes in de rug gehad. Hij houdt zich graag op tussen kunstenaars. En nu zit hij recht tegenover mij.*

Is de strip Chelsy dan autobiografisch**?**
Eric Joris: (met een jongensachtig lachje alsof hij betrapt is) Wel, eh ... Ja. Nee. De scenarist van de strips is de Fransman **Jean Dufaux**. Hij is een paar jaar ouder dan ik en hij heeft dezelfde achtergrond en dezelfde interesses als ik. Er zit dus een groot deel van hemzelf in. Een paar scènes zijn dingen die ik zelf heb meegemaakt, maar het volledige scenario is inderdaad de weerspiegeling van onze beide karakters.
Als Jean elke maand met zijn pagina's aankomt dan is het iedere keer weer een verrassing voor mij. We weten uiteraard wel welke kant we op willen maar we werken maar aan vier platen tegelijk. Zo blijft het ook voor mij erg plezierig en fris om te werken. Wat niet wegneemt dat ik mij uitermate goed moet documenteren.

Opeens duikt Eric Joris op 36-jarige leeftijd op uit het niets. Er wordt eerst één Franstalig album uitgebracht. veel later verschijnt opeens een tweede deel, samen met de Nederlandse vertaling van de twee albums. Bovendien gaat dat gepaard met een indrukwekkende tentoonstelling in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal ...
De strips zijn van een uitzonderlijk hoog niveau. En de tentoonstelling brengt meteen een staalkaart van de grootste en meest belangrijke kunstenaars van het moment.

Waar kom jij in godsnaam ineens met twee strips vandaan?
Ik ben eigenlijk altijd geïnteresseerd geweest

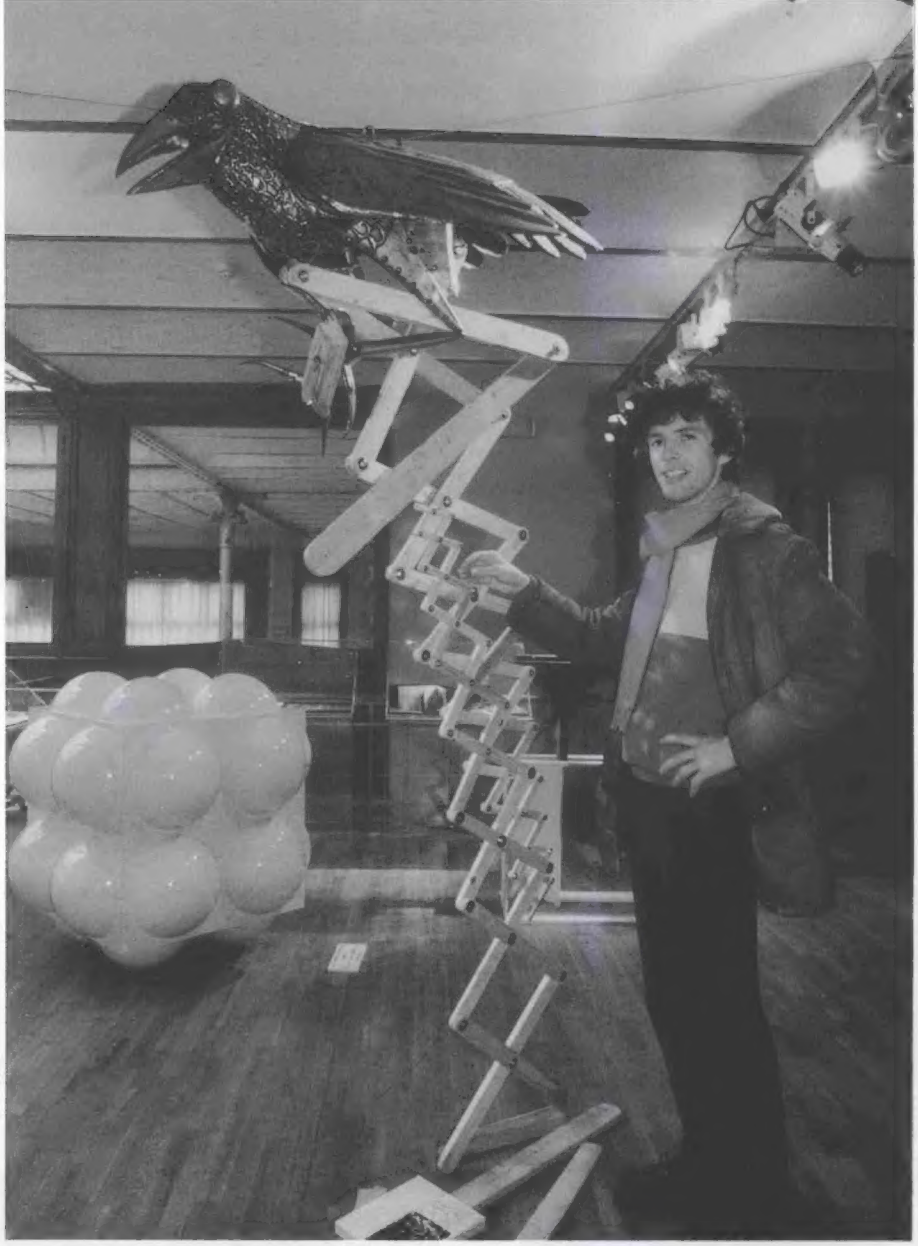

in strips. Toen ik klein was, heb ik veel getekend en geschreven en wilde ik schilder worden. Daarom heb ik middelbaar kunstonderwijs gevolgd. Maar – zoals iedereen aanneemt – kan daar geen respectabel beroep uitkomen, dus ben ik communicatiewetenschappen aan een Brusselse mediaschool gaan volgen, want het moest natuurlijk wel creatief blijven. Ik heb daar met veel plezier mijn studies afgemaakt en werd daar ook gebeten door de filmmicrobe. Nadien ben ik Engelse taal en literatuur gaan studeren aan de universiteit van Cambridge. Aan de Sorbonne leerde ik Frans en in Heidelberg heb ik een jaar Duits gestudeerd. Ondertussen heb ik zeer veel mensen leren kennen en ben zo bij voorbeeld in de industriële design gerold. Ik heb toen – om maar iets te noemen – schepen ontworpen. Ik wil dan ook veel uitproberen en ik wil alles gedaan hebben. Ik leefde met een aantal droomprojecten in mijn hoofd, die ik wilde realiseren. Het was een fijne ervaring om daar mee bezig te zijn, maar er zijn een aantal frustraties uit gegroeid. Je kunt maar zelden uitvoeren wat je bedacht hebt. Aan de andere kant zijn meer commerciële projecten artistiek ook niet bevredigend omdat je met te veel beperkingen zit. Je moet eigenlijk bezig kunnen zijn met wat je wilt, op de manier die je wilt.
Ik heb bovendien twee jaar een economische richting gevolgd in Japan en heb daar een aantal Japanse striptekenaars ontmoet. Zo heb ik na jaren de draad weer opgepikt en ben ik weer met strips begonnen.

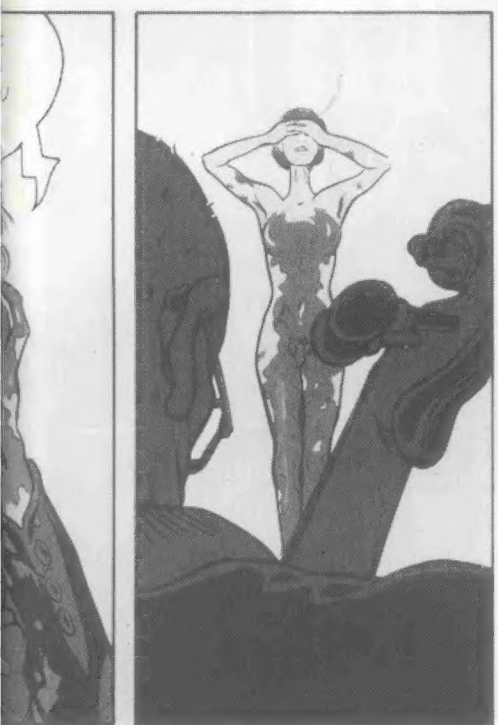

Conceptuele kunst in *Chelsey I*

Je hebt een reeks gemaakt die niet bepaald gemakkelijk is. De albums zitten vol verwijzingen **naar bestaande kunstenaars en het artistiek milieu. Maak je de** verhaallijn **daardoor niet extra moeilijk? En wordt het album daardoor niet erg hermetisch en moeilijk leesbaar?**
Dat ligt een beetje aan de aard van de cultuur. Oudere mensen zijn niet opgegroeid met een stripcultuur, maar jongere mensen hebben een bepaalde ervaring in die materie. Wat mij ook opvalt is dat Vlamingen een soort rechtlijnige manier van vertellen nodig hebben, anders bevalt het hen niet. Ik merk dat de Fransen minder moeite hebben met een verhaal dat voortdurend verspringt in tijd en ruimte. Wij zijn meer gewend aan een eenrichtings-manier van lezen, zoals bij *Suske en Wiske*. Maar inderdaad ... soms krijg ik reacties van mensen die er niets van snappen.

Kun je stellen dat het eigenlijk gewoon een detective-verhaal **is dat zich tegen de achtergrond van een** artistieke **wereld afspeelt?**
Ja. En de decors en bijfiguren zijn vaak allusies op een hoop bestaande kunstwerken of situaties. Maar je hoeft ze heus niet allemaal door te hebben om de strip te kunnen lezen. Ik heb er een massa grapjes en verwijzingen ingestopt, maar hoofdzakelijk voor mijn eigen plezier. En als je die als lezer kunt terugvinden is dat mooi meegenomen, maar ze spelen geen wezenlijke rol in het verloop van het verhaal. Dat gaat gewoon over een aantal kunstwerken die in opstand komen tegen hun makers. Typisch jaren zestig. Toen kwam ook alles in opstand tegen alles. Het is tegelijkertijd een hommage aan de

Hierboven en bij de kop van dit artikel, twee kunstwerken die in Chelsey op verschillende manieren hetzelfde thema uitbeelden: kunst en plezier of kunst en dood

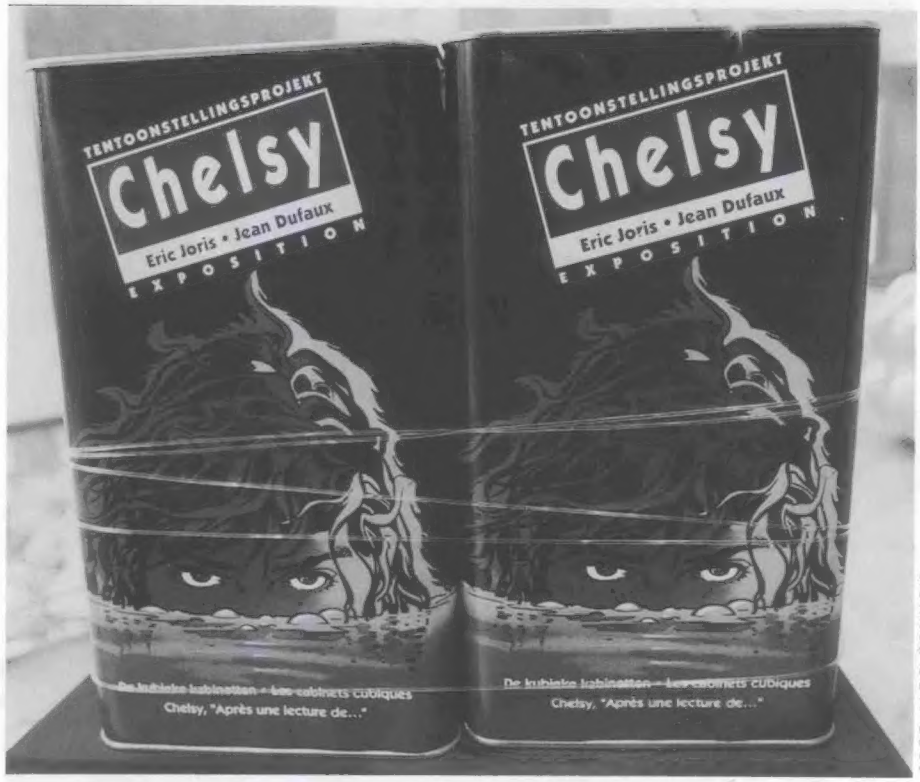

FOTO ALDO TONNOIR

'golden sixties', de tijd van de Pop Art en het Nieuw-Realisme.
Tegenwoordig willen uitgevers steeds meer historische strips. *Chelsy* is eigenlijk een synthese van wat ik wilde en wat de uitgevers wilden. Het speelt in de zestiger jaren – voltooid verleden tijd; geschiedenis dus – maar het is wel gesitueerd in een milieu waar ik van hou. Ik kick namelijk op conceptuele kunst.
Het aanknopingspunt in dit album is Chelsy: een intelligent kind dat tegen alles scheef aankijkt. Een typisch kind van haar tijd. Zij krijgt af te rekenen met een reeks surrealistische moorden.

Er heeft in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal een groot opgezette tentoonstelling gelopen onder de naam Chelsy**. Wat was er eigenlijk eerst, het idee voor de tentoonstelling of de strip?**
Moeilijke vraag. Schrijf maar dat het boek er eerst was. Maar het ene kan niet zonder het ander.

En hoe moet je dat nu eigenlijk zien? Is dit een kunstzinnige **benadering van het stripmilieu of een** verstripte **versie van de moderne kunst?**
Het is een evenementstentoonstelling waarbij niet zozeer het album onder de aandacht wordt gebracht, maar wel het artistieke universum dat uit het boek naar buiten treedt. De tentoonstelling en het album moet je eigenlijk samen zien: ze hebben allebei een lage instapdrempel en verplichten je om erin rond te lopen. Er is een bepaald parcours uitgestippeld. Door de schilderijen en beeldhouwwerken die gemaakt werden naar de strip en de originele platen kun je eigenlijk zo het boek binnenstappen.
De tentoonstelling is niet bloedjeserieus. Het is een afwijkend project. Je hebt de driedimensionale objecten: de gigantische koekoek, een kruisvormige doodkist, een knalrode duiker ... en de kabinetten, een zestigtal kijkdozen met elk hun eigen universum. Maar ook de klanksculptuur, een

FOTO MARLY SCHOENMAEKERS

muziekstuk gecomponeerd door **Yves Knockaert** en uitgevoerd door pianiste **Astrid Golsteyn**, dat uit acht luidsprekers vloeit. Bovendien word je op een indringende manier geconfronteerd met de geurschilderijen van mail-artiest **Koen Baete** en de meer-dan-levensgrote flytox van **Guy Bleus**, een vliegenverdelger met een heel aparte betekenis.
Eigenlijk behelst het project drie aspecten. Ten eerste heb je de catalogus. Daarvan gaat één deel over kunst. En over die kunst in de strip. Het tweede deel van de catalogus gaat over een aantal hedendaagse kunstenaars.
En dan heb je de tweeledige tentoonstelling *De kubieke kabinetten* met de kleine bakjes. Die geven een overzicht van hoe kunst er uit ziet. De grote kunstwerken zijn driedimensionale uitvoeringen van objecten uit het boek en verwijzen naar de strip.

De catalogus is dus ook een kunstobject **op zich? Het ding is behoorlijk zwaar en is** ingeblikt**. Je kunt er niet bij zonder blikopener.**
De catalogus loopt eigenlijk parallel aan de tentoonstelling. Hij refereert, net zoals de kabinetten, naar opsluiten, ontdekken, iets doen ...

De tentoonstelling van de kabinetten was eigenlijk een collectie van een zestigtal houten bakjes van 8x8x8 centimeter, waarin een reeks Belgische kunstenaars met uiteenlopende disciplines iets gedaan hebben.
Ja. Ik ben op het idee gekomen om een aantal werken bij elkaar te brengen die toonden hoe kunstenaars werkten als ze heel strenge limieten opgelegd kregen. Een aantal van die mensen had het er heel moeilijk mee omdat ze niet gewend waren om voor zo'n groot probleem geplaatst te worden: het heen-en-weer slingeren tussen beperking en vrijheid. Boeiend was ook, dat je al die mensen erg goed leert kennen. Je stelt ze allemaal dezelfde vraag en moet constateren dat ze daar erg gevarieerd op reageren. Sommigen hebben me resoluut de deur gewezen. Anderen hebben er zich maanden in verdiept en ècht het beste van zichzelf gegeven.
Je mag dus niet veronderstellen dat ik dingen gemaakt heb voor deze expositie. De bakjes zelf zijn van **Philip Schurmans** en de inhoud is van een aantal vakmensen die hebben willen tonen wat ze konden. Ze geven in een soort miniatuur-museumpjes hun eigen visie.

Wat is jouw rol **dan in dit hele project?**
Ik ben zelf graag met kunst bezig, maar dan vanaf de zijlijn.

Maar speel je dan de rol van lijnrechter **of van** trainer**?**
(lachend) Gekke vraag. Maar als je 't zo uitdrukt, ben ik inderdaad degene die voor deze tentoonstelling de spelregels heeft opgesteld ...

Het kunstmilieu wordt wel eens omschreven als hautain**,** afstandelijk**, zelfs** snobistisch**. Werd jouw idee zomaar aanvaard? Hoe reageerde het stijve kunstmilieu op jouw** speelse **benadering?**
Ik heb zeer positieve reacties gekregen uit de cultuursector. Op de avond van de opening was de opkomst massaal. Ik schrok er een beetje van. Maar het kunstmilieu was echt geïnteresseerd.
Wat die aparte wereld betreft ... Dat eigen taalgebruik, dat excentrieke gedrag en de verschijning naar buiten toe ... dat is meer iets dat de kunstcritici gecreëerd hebben. Ze ontwikkelden een eigen woordenschat, een sacraal sfeertje rond het milieu, maar dat is vooral om de boel beter te kunnen verkopen. Als het maar een beetje mysterieus is dan kan het beter aan de man gebracht worden.
Dat is overigens niet neerbuigend bedoeld, alleen constateer ik dat het in een sfeer van wierook verkocht moet worden.

Welke richting **ga je nu uit? Weer een imposant project? Of eerst weer een** Chelsy**-album?**
Allebei eigenlijk, maar ik kan je daar nog niet veel over vertellen. Het zal nog een jaar of drie duren voor er weer iets concreets is. Maar het derde album zal rond het filmmilieu draaien. En dan zal daar wel weer een project bij horen dat iets met film te maken heeft ... Maar zo ver zijn we nog niet ...

En wat gebeurt er nu verder met de tentoonstelling, nu die in Brussel is afgelopen?
Het is de bedoeling dat het hele project gaat reizen. Het is nooit de bedoeling geweest om iets eenmaligs te maken. het zou mooi zijn als de hele opstelling aan een reis rond de wereld zou beginnen ...

Leven & Werken Van Dynamiese Mary
NIEMAND BESEFTE AAN HET EIND VAN DE ROARING TWENTIES DAT OP 8 APRIL 1928 DE KIEM WERD GELEGD VOOR 'N NIEUW TIJDPERK IN HET SEKSUELE DENKEN: DE GEBOORTE VAN DYNAMIESE MARY
ZH-401
VOORLOPIG WEES NIETS OP DE GROTE ROL DIE DYNAMIESE MARY ZOU GAAN SPELEN. ZE DOORLIEP DE LAGERE SCHOOL EN HET VOSSIUS GYMNASIUM EN GING DAARNA PSYCHOLOGIE STUDEREN...
M-MAAR IK WILDE ALLEEN MAAR DIE BOEKEN VOOR JE DRAGEN
STUDIE BLEEK VOOR DYNAMIESE MARY NIET GENOEG NAAST TALRIJKE AKTIVITEITEN VOND ZE OOK NOG TIJD OM IN 1953 TE TROUWEN MET PSYCHOLOOG DICK Z.
7

FRED JULSING

Het jaar 1970 is voor de carrière van **Fred Julsing** van groot belang geweest. Na talloze valse starts begon hij in dat jaar zijn *Wellington Wish*-reeks in de Pep. Daaraan voorafgaande tekende hij gedurende dat jaar een viertal verhalen voor een nieuw blad van de NVSH (Baljuw, dat reeds na zes nummers sneuvelde), 12 kleurrijke afleveringen van *Kom-*

IN 1955 STUDEERDE DYNAMIESE MARY AF - IN 1960 PROMOVEERDE ZU OP 'N PROEFSCHRIFT DAT ZELFS 'N RIDDER VAN RAPPARD NIET KON DOEN BLOZEN: ENIGE PSYCHOLOGIESE ASPECTEN VAN DE WONINGINRICHTING
IK BEGRIJP NIETS MEER VAN DEZE JEUGD - INPLAATS DAT DEZE JUFFROUW DEZE KANS AANGRIJPT OM IETS AAN DE VROUWENEMANCIPATIE TE DOEN, SCHRIJFT ZE 'N SCRIPTIE OVER ZO IETS ALS WONING-INRICHTING ...
JE MOET ER NIET AAN DENKEN WAT JE ZOU KUNNEN MAKEN VAN: 'ENIGE PSYCHOLOGIESE ASPECTEN VAN DE ARBORTUS
MAAR IN 1962 WAS HET DAN ZOVER: DR. MARY ZELDENRUST-NOORDANUS WERD GEKOZEN TOT VOORZITSTER VAN DE VERENIGING VOOR SEKSUELE HERVORMING...
SEKS
HERVORMIN
SINDS DIE TIJD WAS DE NVSH NOOIT MEER DEZELFDE, SOMMIGEN VREESDEN 'N ANTI-REVOLUTIONAIRE ONTWIKKELING TOEN DYNAMIESE MARY CONTACT ZOCHT MET BISSCHOP BEKKERS.
... EN KENT U DIE VAN DIE BOER EN DIE DRIE KOEIEN ?
MAAR DIT BLEEK SLECHTS EEN STILTE VOOR DE STORM. IN 1967 DAVERDE NEDERLAND VAN DE TEACH-INS. MET ALS OPMERKLIJKE SLOTZIN VAN DYNAMIESE MARY, IN AMSTERDAM: 'GAAT NU DAN ALLEN EN VERMENIGVULDIGT U...'
OP 'N VOLGENDE TEACH-IN BLEEK GORKUMS BURGERVADER VAN RAPPARD NIET MEER IN STAAT OM DYNAMIESE MARY EEN VUURTJE TE GEVEN...
WAT'N NONSENS, IK HAD NIET EENS VUUR BIJ ME...
2

kommertje en Martientje voor Journaal 2000 (dat niet verder kwam dan diezelfde twaalfde editie), enkele stripparodieën voor Ariadne alsmede heel veel werk voor de Rotterdamse striptentoonstelling Wordt Vervolgd.

Zijn medewerking aan Baljuw was het gevolg van bestaande contacten met de NVSH, die in 1968 al eens geresulteerd hadden in het boek *Klinsklansklandere van de ene bil op de andere*. Bij de strips in Baljuw was Julsings tekenstijl sinds dat boek op vele punten vooruitgegaan. Zijn

OOK 1967 HIELD DYNAMIESE MARY OP HET NVSH-CONGRES HAAR BEFAAMDE SEXTANT-REDE MET DE NIET MIS TE VERSTANE KREET: DE TIJD VOOR APARTE SEKSUELE MORAAL IS VOORBIJ!
BEGIN 1969 EINDIGDE HAAR REGERING DE NVSH GING DOOR, MAAR SPLITSTE HAAR CONSULTATIEBUREAUS AF NAAR DE ONAFHANKELIJKE DR. J. RUTGERS-STICHTING...
DAT LEVERDE PELLE TWISTEN OP IN DE NVSH, TOTDAT DYNAMIESE MARY ALS REDDENDE ENGEL DE BUREAUS ONDER HAAR VLEUGELS NAM...
3

tekeningen waren overzichtelijker en hij werkte niet langer met full colour-vervangende gewassen grijstinten. In plaats daarvan maakte hij nu voor achtergronden driftig gebruik van diverse plakrastersoorten, iets wat hij later bij *Wellington Wish* en diverse Pep-spotters perfectioneerde. De vier voor Baljuw vervaardigde strips bestonden ieder uit vier pagina's, waarvan de laatste steeds in kleur werd gedrukt. Fred zelf omschreef ze jaren later in Striprofiel als 'opportunistische verhaaltjes, overvloedig gedrenkt in de vingerkom der commerciële seks'.

DE NVSH GING VERDER MET HAAR REVOLTERENDE ARBEID...
WE ZOUDEN ES EEN STRIPBOEK UIT MOETEN GEVEN! DAT ZOU PAS'N SUCCES ZIJN!!
OOK ALAAN DE...?
DYNAMIESE MARY ZAG MEER IN HET CONSOLIDERENDE WERK EN MAAKTE VAN HAAR RUTGERS STICHTING EEN NATIONALE INSTELLING...
HAAR WERK WERD TENSLOTTE BELOOND MET EEN MINISTERSCHAP. IN 1976 BETRAD ZIJ ALS EXCELLENTIE DE EENS ONNEEMBARE VESTE VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK...
SCEN: DICK MOBY
TEK & GAGS: FRED

Titels waren: *De kulturele revolutie van voorzitter Janneman* (over Jan Cremer; nummer 1, 1970), *Leven en Werken van Dynamiese Mary* (over Mary Zeldenrust-Noordanus; nummer 2, 1970), *De Martelgang van noeste G.K. van R.* (over Gerard Reve; nummer 3, 1970; herdrukt in Striprofiel, 3e jaargang, nummer 10) en *Phylus & Eberhard en de Roze Revolutie* (nummer 6, 1970).

Maarten J. de Meulder

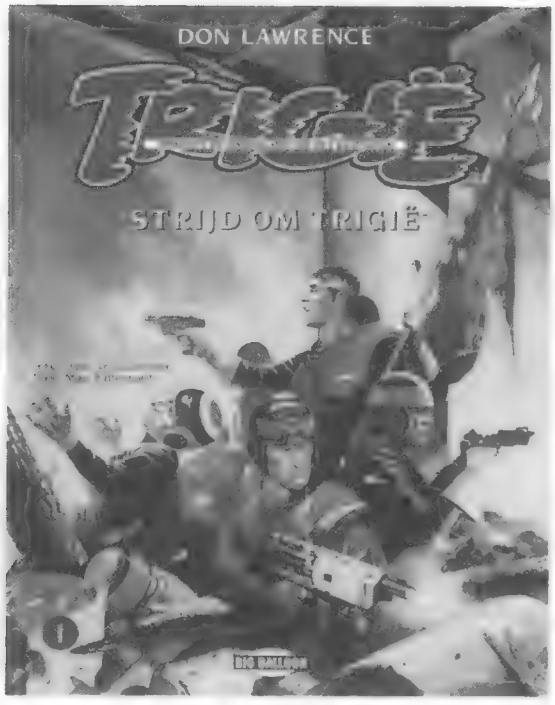

Ik denk er het mijne van...

door
WILLEM NABER

Ook opgelicht tijdens De Stripdagen in Breda?
Als u de hardcover-editie van *Trigië* gekocht heeft waarschijnlijk wel. Deze speciale versie van dit album is daar namelijk met enige fantasie-verhalen precies één week na verschijning voor het vijfvoudige van de normale prijs verkocht. Voor mij begon het allemaal op zondagmiddag 18 oktober

Ik ben het laatste jaar niet meer zo'n fanatieke verzamelaar, maar voor de heruitgave van *Trigië* wil ik nog wel een keer mijn best doen. Jeugdsentiment, u kent het wel, al die verzamelaars hebben er last van.
De speciale hardcover-editie, genummerd met een echte handtekening van **The Don** kost *f*24,95 (Bfr.498). Prijzig voor een stripboek, maar betrekkelijk goedkoop voor een dergelijke uitgave. In elk geval heeft Don duizend keer zijn handtekening moeten zetten, dus vooruit.
Tijdens De Stripdagen blijkt dit album echter plotseling 125 gulden (Bfr.2500) te moeten kosten. De winkelier doet zielig zijn best: 'Ja meneer, meer dan de helft van de oplage is mislukt, er zijn slechts 350 exemplaren in de winkels terecht gekomen. Er wordt om gevochten. Ik heb dit exemplaar met gevaar voor eigen leven weten te bemachtigen, dus u begrijpt dat de prijs al flink is gestegen. Koopt u hem nu maar, want over een maand is-ie het dubbele waard.' Nu zijn strips voor mij geen handelswaar, dus 'verdubbeling van waarde' zegt me niets, maar het hele verhaal leek me iets te ongeloofwaardig, dus ging ik eens op onderzoek.
De prijs schommelde tijdens De Stripdagen tussen *f*95 (Bfr.1900) en *f*125 (Bfr.2500). Ik heb persoonlijk gezien dat een winkelier zijn 'enige, met moeite, voor veel geld, ingekochte' exemplaar verkocht en uit een doos onder de kraam een vers exemplaar pakte.
Een andere winkelier sprak er vol trots over dat iedereen door zijn winkel opgelicht wilde worden (dat niemand wist dat van oplichting sprake was vertelde de 'vrije jongen' er niet bij).
Ik ging dus maar eens bij uitgeverij Big Balloon informeren, **Marjolein Westerterp**: 'Schandalig, door dit soort indianenverhalen krijgen wij een slechte naam'. In het kort komt het er op neer dat er duizend exemplaren van Trigië HC zijn en dat er geen enkel exemplaar foutief gedrukt of gebonden is. Er is ook geen pallet bij de distributeur verdwenen of natgeregend (ook een bekend verhaal). Noch zijn er op andere wijze boeken beschadigd of verdwenen. Er zijn er duizend gemaakt en duizend verspreid.
Big Balloon deelde wel mee dat veertig exemplaren voor de SjoSji-lezers achtergehouden waren (overigens overweegt men bij BB om de volgende delen alleen via de SjoSji te verkopen en zo hun lezers de oplichtingspraktijken van bepaalde winkeliers te besparen).
Distributeur Aldipress had in persoon van **Gerrit van Bekkum** daar nog wel wat aan toe te voegen: 'We hebben natuurlijk fouten gemaakt. Er is, helaas, iets mis gegaan met onze computerverdeling. De bestellingen van begin september zijn uit de computer verdwenen. Daardoor zijn acht winkels niet bevoorraad met deze uitgave. Alle overige winkels zijn naar rato bediend (bij voorbeeld 25 exemplaren besteld, 12 exemplaren gekregen vanwege de tè grote vraag, de oplage voor Nederland bedroeg vijfhonderd exemplaren). We hebben nog geprobeerd om exemplaren terug te halen; onze vertegenwoordigers zijn op dinsdag 6 oktober alle winkels langsgereden, maar zonder resultaat. We hebben er 22 weten te bemachtigen via Big Balloon. Die 22 zijn onder de acht ongelukkige winkels verdeeld.'
De onlangs opgerichte Belangen Vereniging Stripspeciaalzaken (de BVS) was het, bij monde van haar voorzitter **Mart Michiels**, grondig met mij eens dat: 'als het waar is dat met valse voorwendselen een album voor een te hoge prijs verkocht wordt, er iets fout is. Als dat ten minste werkelijk gebeurt'.

De BVS vindt het overigens wel normaal dat een album al in waarde toeneemt voordat er ook maar iemand is geweest die de kans heeft gehad dat album te kopen. Zelfs als een winkelier geen extra kosten heeft moeten maken om dat album te krijgen. Het marktmechanisme in het extreme.
De winkeliers die bij de BVS zijn aangesloten, hebben in gezamenlijk overleg besloten de harde kaft-editie van *Trigië* in eerste instantie voor vaste klanten te reserveren, voor de normale prijs. De oplage is volgens de BVS te laag voor normale verkoop en de vereniging verwijt dit de uitgeverij. De BVS claimt ook dat de winkels die de exorbitante prijzen vragen geen lid zijn van de BVS.
Big Balloon had zelfs extra redenen om kwaad te zijn op de stripwinkeliers. De nieuwe **Bilal**, *Koude evenaar*, was wel aanwezig tijdens De Stripdagen, maar mocht

van Het Stripschap niet verkocht worden. Om stripwinkels te beschermen tegen uitgevers die in één klap de hele markt voor een boek afromen, zodat winkels met de door hun bestelde exemplaren blijven zitten, moeten alle strips minimaal één week voor De Stripdagen gedistribueerd zijn. De nieuwe Bilal was door de Franse co-uitgever vertraagd, Big Balloon kon dus buiten haar schuld de nieuwe Bilal niet verkopen, maar schikte zich in haar lot. Een aantal winkels besloot Big Balloon dus nog harder te treffen, door valse en foute verhalen over de Trigië-albums van deze uitgeverij te verspreiden.

Tot slot bleek dat Aldipress wel vaker klachten krijgt over albums die verschijnen, maar niet op de normale manier, voor de normale prijs in de winkels te koop zijn. Enerzijds wordt dat in de hand gewerkt door uitgevers die soms een veel te kleine oplage van een album maken, anderzijds zijn er blijkbaar vaak afspraken tussen winkels om bepaalde albums niet in de winkels te leggen, maar direct te doen alsof ze uitverkocht zijn. Een dergelijk album kan zo na een paar dagen al voor de dubbele prijs verkocht worden (dit werkt natuurlijk alleen bij top-albums zoals Trigië).

Voorbeeld: *De drie formules van professor Sato*, beide verhalen gebundeld met zeefdrukje van **Bob de Moor**, inkoopprijs *f*41,40 (Bfr.828), verkoopprijs *f*69 (Bfr.1380). Maar dit boek heeft nooit voor die prijs in de winkels gelegen. Al vrij snel werd mij *f*200 (Bfr.4000) geboden voor mijn exemplaar. Ik heb begrepen dat dit boek nu al *f*400 (Bfr.8000) 'doet'. Een aantal winkels heeft echter nog steeds gewoon voorraad, het boek is immers nooit te koop geweest.

Verder schijnen er van elke Suske & Wiske hardcover-albums te verschijnen (ik heb ze nog nooit in de winkels gezien, u wel?). Volgens de uitgever kosten ze *f*49,95 (Bfr.999), de winkels vragen er meteen al *f*100 (Bfr.2000) voor, direct de dubbele prijs, direct vijftig gulden extra winst. De uitgeverij gaat de verkoopprijs nu maar meteen op *f*100 (Bfr.2000) stellen, maar wedden dat uw winkel ze binnenkort verkoopt voor *f*200 (Bfr.4000)?

Een boek dat door schaarste een zekere waarde krijgt is leuk voor de bezitters van die boeken. De stripwinkelmafia (en dat zijn zeker niet alle stripwinkels!) is echter de laatste tijd schaarste aan het kweken door boeken direct in stock te nemen.

Stripliefhebbers die Trigië in harde kaftuitvoering voor *f*125 (Bfr.2500) gekocht hebben, weten dus nu dat de winkelier waar ze dat album gekocht hebben *f*110 (Bfr.2200) winst heeft gemaakt op dat boek, want de inkoopprijs was één week eerder *f*15 (Bfr.300). Het is te hopen dat deze stripliefhebbers (als ze dat nu nog zijn) er niet nogmaals in trappen, maar dat zal wel ijdele hoop zijn.

Bits & Pieces

NFM

'Het Nederlands Filmmuseum (NFM) in Amsterdam heeft vijftien Walt Disney-filmpjes teruggevonden uit de periode 1923-1927 van Alice in Cartoonland'.

Mijn krant meldt dit op 26 september 1992 als wereldnieuws waar iedereen verrukt over moet zijn.

'TERUGGEVONDEN?', mompel ik. Waren ze dan iets kwijt? Waren ze er al jaren naar op zoek dan? Zijn de stoffige archieven dan zo groot dat je zeventig jaar niets terugvindt? Is er geen administratie bijgehouden? Is een museum slechts een opslagplaats waar alles aan het oog wordt onttrokken voor de boze buitenwereld? Waar is de controlerend accountant? Weten ze eigenlijk wel wat ze in huis hebben bij het NFM? Ik zit opeens vol met vragen. Het antwoord staat in hetzelfde artikel.

'Hoelang de filmpjes al in de archieven van het NFM liggen, is onbekend. Ook is onbekend hoe het NFM aan de collectie is gekomen.'

Het is dus gewoon een rotzooitje bij het NFM. Ze moeten zich domweg schamen om dit als positief nieuws in de pers te brengen. Want wie heeft deze films dan al die jaren onderhouden? Dit soort berichten riekt toch naar wanbeheer van films! Nee, niet bij het NFM. Dat hangt de vlag uit en roept iets als 'kijk ons eens prachtige spullen hebben'.

Zes van de korte filmpjes zijn uniek. Vier andere zijn volledig dan reeds bekende kopieën. In één geval is zelfs sprake van een getinte kopie van een Alice in Cartoonland-filmpje.

Naslagwerken zijn opeens incompleet. Disney-kenners staan perplex. Cultuurvorsers zijn geschokt.

Ik vraag me echt af hoe dit prachtige materiaal van de NFM-rommelzolder achter Alice is aangegaan. Hup. Zomaar zeventig jaar het gat van de onderwereld van Alice in? Of misschien gewoon decennia 'even particulier geleend'? Dit schreeuwt om onderzoek naar de handel en wandel van het NFM. Hier wordt blijmoedig gesold met het cultuurbezit. Wellicht treft straks iemand ook de raadselachtig verdwenen films van Het Stripschap hier aan. Wie zal het zeggen?

Ben Bits is maar eens op speurtocht gegaan. En ik heb tussen de schappen van het NFM een gesprek aangeknoopt. Met twee films. De één ingeblikt. De ander loshangend op een slordig opgewonden spoel. Uit privacy-overwegingen noem ik ze 'Blik' en 'Spoel'.

'Hoe lang lig jij hier al, Blik?' luidt mijn vraag.

'Nou, zo'n zestig jaar, denk ik'.

'En hoe is je conditie?'

'Stram. Beetje te lang in dezelfde houding, hè. Weinig op- en afroltraining zal ik maar zeggen'.

'Waarom is dat?'

'Ik heb ooit na twintig jaar eenzame opsluiting een toevallige passant van Amnesty International gezegd dat ik terug wilde naar Oom Walt. Sindsdien negeren ze me helemaal. Maar met Spoel is het veel erger'.

'Oh ja, Spoel, wat is er dan met jou gebeurd?'

'Ja, look, I'm van nitraat-oorsprong. And toen ik twenty years in the blik zat, heb I me very erg opgewonden. Gedreigd met zelfverbranding als ze me niet soon lieten on- and off-rollen. Hebben ze one time gedaan'.

'Ja, maar wat daarna?'

'Nou, ze wilden me voor straf not in the freezer leggen. Vonden ze too expensive. Maar the blik kreeg I ook not terug. Also straf. I'm getting dus wel mooi withot van die lui here, maar euthanasie lukt me niet meer. Therefore it tocht en rains here too much'.

'Is het echt zo erg hier, Blik?'

'Oh, wij hebben het nog relatief goed. Hierachter staat een schuur. De broertjes en zusjes die daar liggen, hebben ze zo veronachtzaamd, dat die zichzelf hebben verminkt. Ze vreten als varkens in het donker aan elkaars staartjes'.

Helemaal misselijk van zoveel cultuurellende heb ik Blik en Spoel moeten achterlaten. Nader onderzoek later leerde dat ze niet voorkwamen in de kaartenbakken.

Bij het NFM weten ze kennelijk niets af van hun eigen krijgsgevangenen. En bij elk vrijlaten van een paar krijgsgevangenen lanceren ze juichende persberichten over verloren gewaande zonen die ze knuffelend in de armen sluiten.

Zo meldt het persbericht verder dat 'het Filmmuseum hoopt de vijftien Alice in Cartoonland-filmpjes in december in eigen huis te vertonen'. Vijftien krijgsgevangenen zijn dan weer zover hersteld dat ze in opdracht van hun bewakers kunstjes mogen vertonen.

Als ik het NFM was boog ik deemoedig het hoofd en hield ik mijn grote mond.

Ben Bits

Den

door
HANS POLS

In de jaren zeventig werd de ingedutte Franse stripwereld wakker geschud door een aantal tekenaars en scenaristen, dat niet langer wilde werken voor de grote en meest toonaangevende uitgever van dat moment: Dargaud. Zij liepen weg en richtten hun eigen bladen op. Kort na elkaar ontstonden L'Echo des Savannes (Brétècher, Gotlib **en** Mandryka), **Fluide Glacial** (Gotlib) **en Métal Hurlant** (Druillet, Moebius, Dionnet, Farkas). **De drang van deze tekenaars om ongehinderd door commerciële beperkingen en censuur zelf werk uit te geven, was een reactie op wat er aan het einde van de jaren zestig gebeurde in de Verenigde Staten. In deze periode ontstond de underground en gaven kopstukken als** Crumb **en** Shelton **de toon aan. De underground was echter alweer over zijn hoogtepunt heen toen in Europa de strip voor volwassenen zich in de jaren zeventig ging ontwikkelen. Wel kwamen er eindelijk mogelijkheden voor tekenaars die andere dingen dan superheldenstrips wilden publiceren.**

Ik vertel dit stukje stripgeschiedenis om duidelijk te maken waar de Amerikaanse striptekenaar **Richard Corben** geplaatst moet worden. Toen Corben aan zijn carrière begon, kon hij met zijn werk alleen in fanzines en undergroundbladen terecht. Eigenlijk hoorden zijn verhalen hier niet in thuis. Deze werden echter als underground bestempeld, omdat ze niet voldeden aan de comiccode en de geldende normen in de Verenigde Staten. Corbens grote doorbraak is te danken aan de opkomst van de volwassenenstrip in Europa.

Van het aanvankelijk met sf-strips gevulde tijdschrift Métal Hurlant ging een enorme impact uit; in 1977 kregen de Verenigde Staten Heavy Metal, hun Métal Hurlant. Beide bladen waren de eersten die de strip *Den* van Corben volledig publiceerden. In Nederland maakten we kennis met Den dankzij **Ger van Wulften** die, geïnspireerd door wat er in Frankrijk verscheen, het eerste Nederlandse stripblad voor volwassenen opzette: Gummi.

Den was overigens al in 1971 voor het eerst gepubliceerd; in 1969 figureerde de hoofdpersoon zelfs al in de animatiefilm *Neverwhere*. Het duurde tot halverwege de jaren zeventig voordat Den volledig afgemaakt kon worden. Corben had toen al een zekere naam gekregen bij de kenners van horrorstrips door het werk dat hij maakte voor de Warren-uitgaven Eerie en Creepy. Ook hierin viel zijn bijzondere kleurgebruik op. Corben was één van de eersten die experimenteerde met het direct in kleur maken van stripverhalen. Dit, in tegenstelling tot de op dat moment gangbare techniek waarbij de strip in zwart-wit werd opgezet en de kleuren pas aangebracht werden bij het drukken op kleurenfilms. In deze techniek heeft Corben een aantal prachtige verhalen gemaakt. Na Den (Neverwhere) volgen nog onder andere *Nieuwe Verhalen uit 1001 nacht*, *Wereld der Mutanten* en het tweede verhaal van Den: *Muvovum* (1980).

Als verteller van verhalen is Corben (evenmin als de scenaristen waarmee hij samenwerkt) geen vernieuwer. De kracht van zijn werk en de basis van zijn erkenning als één van de groten van het stripverhaal is zijn perfecte beheersing van de door hem ont-

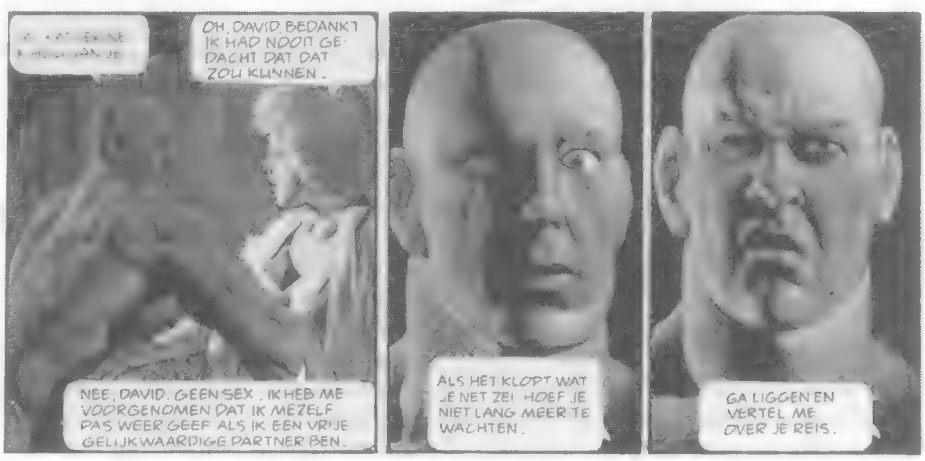
OH, DAVID BEDANKT IK HAD NOOIT GE-DACHT DAT DAT ZOU KUNNEN.
NEE, DAVID. GEEN SEX. IK HEB ME VOORGENOMEN DAT IK MEZELF PAS WEER GEEF ALS IK EEN VRIJE GELIJKWAARDIGE PARTNER BEN.
ALS HET KLOPT WAT JE NET ZEI HOEF JE NIET LANG MEER TE WACHTEN.
GA LIGGEN EN VERTEL ME OVER JE REIS.

wikkelde tekenstijl. Vanaf zijn allereerste zwart/wit-werk heeft Corben een eigen herkenbaar handschrift gehad. Hierin komt een aantal vaste elementen telkens terug: sensuele vrouwen met zeer grote borsten, zwaargeschapen mannen (in meerdere opzichten) en een voortdurend aanwezige horrordreiging die sterk geïnspireerd is door het werk van **Lovecraft** en zijn *Ctulhu*-verhalen. Corbens verhalen appelleren bovendien aan ons collectieve onbewuste en verwijzen naar de helden uit de klassieken. zoals *Odysseus*.

NIET ZO GOED. JE HAD ME ECHT TE PAKKEN MET DIE VLIEGENDE TRAP.
KOM, LATEN WE WAT GAAN DRINKEN.
HM ! ZO TE VOELEN HOU IK EEN BLIJVENDE AFDRUK VAN JE KNIE IN MIJN MAAG.
HA HA HA
HOE DAN OOK, MIJN OVERWINNING S EEN HULDE AAN UW LESSEN, MEESTER.
TOEN WE JE VONDEN, DEN ! EN NA JE MEDITATIES HEB JE HET JE
JA, ZANDOR. MIJN LEVEN WAS EEN GRAUWE NACHTMERRIE TOT U ME HIELP MIJN WEG TE VINDEN IK BEN U EEUWIG DANKBAAR.

Horror, science ficton, heroic fantasy, geen enkel verhaal van Corben laat zich nadrukkelijk in een van de categorieën indelen, het is allemaal aanwezig. Het eerste verhaal van Den, *De geheime scepter van Nooitland*, dat in 1978 en 1982 in boekvorm verscheen, begint heel traditioneel en verwijst duidelijk naar de pulpverhalen van **Edgar Rice Burroughs** en **Robert E. Howard**. Via een experiment belandt David Elliot Norman (DEN) op een andere wereld waar hij min of meer herboren wordt als een bijzonder forse en gespierde man, naakt. Den is niet de enige die verdwaald is in Nooitland. Al snel leert hij de Victoriaanse schrijfster Kathy kennen, die evenals Den in een totaal ander lichaam terecht is gekomen. Samen raken zij al spoedig betrokken bij een reeks gebeurtenissen die van groot belang zijn voor het voortbestaan van Nooitland.

Als deel 2 –*Muvovum*– begint zijn vier jaar voorbijgegaan. Den leeft met Kathy als man en vrouw op het zwevende eiland Zegium. De hoofdrolspelers uit het eerste verhaal maken zich op voor een nieuwe strijd tegen de koningin: Zeg, Muuta, Tarn, Scon, Den. Den slaagt erin met behulp van 'narstenen' terug te keren naar de aarde. Zoals Kathy terugverlangt naar de aarde wanneer ze in Nooitland is, verlangt Den op aarde naar Nooitland. Als Den terugkeert is er van alles gebeurt. Zegium is verwoest en zijn oude vrienden zijn onvindbaar. Hij zwerft doelloos rond totdat hij hoort dat Tarn nog leeft en gaat naar hem op zoek. Voordat de confrontatie met Tarn plaatsvindt, vindt hij eerst Muuta. Intussen rukken de levensgevaarlijke Dramieten op die Den en Muuta op de hielen zitten.

Muvovum is even goed als het eerste Den-avontuur. Hoewel de verrassing van het eerste album ontbreekt, is Corbens tekenstijl nog verder geperfectioneerd en heeft dit tweede deel een aantal gruwelijke hoogtepunten in Corbens oeuvre te bieden. Vergeleken bij het eerste verhaal hebben de karakters zich in *Muvovum* verder ontwikkeld. Corben besteedt meer aandacht aan menselijke emoties. De gevoelens die Den bij verschillende vrouwen losmaakt en de gevolgen hiervan voor andere personages spelen in *Muvovum* een belangrijke rol. Den loopt net als in Nooitland naakt rond, net als de meeste vrouwelijke personages. Het naakt in de eerste twee Den-verhalen sorteert een soort naaktstrand-effect: het is even wennen maar na verloop van tijd is het gewoon geworden dat vrijwel iedereen in zijn blootje loopt.

Vanaf het derde boek van Den –*Het Huis van Stilte*– is het afgelopen met Corbens vrijmoedige naturisme. Werden de eerste twee verhalen nog voorgepubliceerd in Heavy Metal, vanaf dit derde verhaal verscheen Den oorspronkelijk als comicserie. In de jaren tachtig werden in Amerika steeds meer comics gemaakt voor directe verkoop in speciale winkels. Corben richtte zijn eigen uitgeverij Fantagor opnieuw op en bracht comicseries uit die via dit kanaal verspreid werden, hetgeen deze verandering verklaart.

Als deel drie, *Het Huis van Stilte*, begint zijn opnieuw een aantal jaren voorbijgegaan. Den is een dikke, ontgoochelde man die niet meer doet denken aan de held van weleer. Hij waant Kathy dood en een aantal malen worden zijn dromen/herinneringen als flashbacks in beeld gebracht. In deze belangrijke gedeelten van het verhaal worden zowel episodes beschreven die we kennen uit de voorgaande boeken, als nieuwe gedeeltes. Hierbij blijft het nog onduidelijk welke gebeurtenissen zich afspelen in Dens nachtmerries en welke werkelijk hebben plaatsgevonden. In het volgende album wordt misschien meer duidelijk want dit verhaal is in twee delen gesplitst.

Als Den hoort dat Kathy waarschijnlijk nog leeft begint voor hem een nieuw avontuur waarbij hij langzaam weer de oude wordt. De oude magiër Lusque zal Den vertellen waar hij zijn vrouw kan vinden, maar eerst moet hij afrekenen met een tovenaar die woont in het huis van de stilte.

Het is moeilijk een half gepubliceerd verhaal als *Het Huis van Stilte* te beoordelen. Corben heeft ditmaal gebruik gemaakt van de diensten van scenarist **Simon Revelstroke**. Ik denk dat hierdoor de sfeer van het verhaal enigszins afwijkt van de vorige twee. *Het Huis van de Stilte* is meer dan de vorige Den-verhalen een verhaal met een fantasy-sfeer (tovenaars, dromen, een queeste ...). Het verhaal wijkt ook af door het ontbreken van volledige naaktheid en de aanpassing van Corbens tekenstijl aan het kleine comicformaat. De tekeningen zijn 'zwarter' en het aantal plaatjes per pagina is geringer. Dit hoeft geen bezwaar te zijn bij het lezen van een comic, maar bij druk op een groot formaat vallen deze zaken op en maakt het geheel een opgeblazen indruk. De kleuren zijn overigens weer prachtig gekozen.

Van Corben is na een kleine rage aan het begin van de jaren tachtig weinig meer vertaald. Met deze bespreking is de kennismaking voor het Nederlandse publiek hernieuwd. Ik hoop dat Sherpa na de uitgave van het volgende Den-verhaal doorgaat met het vertalen van Corbens werk, want de oorspronkelijke verhalen zijn moeilijk te vinden.

Den 2: Muvovum
Corben
Sherpa/Het Raadsel 1991 (Pop Comics)
ISBN 90-72995-38-4
Prijs: f29,95 / Bfr.599
(112 pagina's, kleur, s.k.)
***

Den 3: Het huis van stilte
Corben/Revelstroke
Sherpa/Het Raadsel 1992 (Pop Comics)
ISBN 90-72995-42-2
Prijs f29,95 / Bfr.599
(80 pagina's, kleur, s.k.)
**

PAPIEREN HELDEN IN BEWEGING

COMIC BOOK HEROES of the Screen

door
Frans Hasselaar

Nu de comic-lezers van het eerste uur tegen de veertig lopen en zelf kinderen hebben die Amerikaanse strips verslinden, krijgen de papieren superhelden eindelijk voet op Nederlandse bodem. In de U.S.A. zijn comics sinds de jaren dertig al even vertrouwd als hamburgers en baseball. Lang voordat hier de kachel met *Dick Bos* **werd aangemaakt, beschouwde men in Amerika superhelden al als volkshelden. Dat bewijst onder andere het grote aantal televisieseries en films waarin superhelden sinds jaar en dag optreden. In** *Comic Book Heroes of the Screen* **zet romanschrijver/archivaris** William Schoell **ze eens allemaal op een rijtje.**

Het aantal comictitels steeg de afgelopen vijftig jaar explosief, maar de aartsvader van de superhelden, *Superman*, is nog steeds onbetwist de bekendste. Begin 1940 bracht de Fleischer Studio voorzichtig een reeks tekenfilms van de held uit. De filmpjes zaten hoogst primitief in elkaar (maar zijn nog altijd te prefereren boven hedendaagse eenheidsworst als *Spiderwoman* en *Thundercats*) en duurden maar zeven minuten. Ze hadden zo'n succes dat Detective Comics (D.C.) die over de rechten van Superman beschikten, besloten een live-action-serie te starten. Een paar jaar eerder was daar al met de Republic Studio's over onderhandeld, maar die hadden het project afgeblazen omdat D.C. zich teveel met de opnamen wilde bemoeien. In 1948 ging de serie bij Columbia van start, met in de hoofdrol **Kirk Alyn**. Een onbekende acteur, en als het aan de geringe publiciteit die Columbia aan hem besteedde had gelegen, was dat ook zo gebleven. Alyns naam kwam aanvankelijk zelfs niet op de titelrol voor. Het was of men het publiek wilde laten geloven dat Superman echt bestond. Voor de opnames was weinig geld vrijgemaakt, de gevaarlijke stunts werden overgelaten aan geanimeerde stand-ins. Pogingen Alyn met behulp van een kabel te laten 'vliegen' werden gestaakt nadat de rondslingerende acteur te dicht bij een brandend studiovliegtuig kwam, en zijn pak en borsthaar schroeide.

Ondanks de zwakke plekken deed de serie het goed op de buis, en aangemoedigd door het succes vroeg Alyn om opslag. Hij werd op staande voet ontslagen.

Zijn opvolger was de zwaarlijvige **George Reeves**, die een wat autoritaire Superman neerzette. Reeves was een acteur met enige bekendheid, hij had een rol gespeeld in *Gejaagd door de Wind*, en beschouwde zijn nieuwste betrekking als een hopeloze afgang. Na de serie zou het hem ook niet meer lukken zich los te maken van zijn superheld imago. Tijdens een voorvertoning van de film *From Here to Eternity* werd er steeds vanuit de zaal om Superman geroepen wanneer Reeves in beeld verscheen. De producenten besloten daarna zijn scènes zo veel mogelijk te schrappen.

Atletisch gezien was Reeves een aanwinst. De manier waarop hij wegvliegen simuleerde werkte overtuigend, met behulp van een springplank maakte hij een snoekduik over de camera heen. Na een tweede ongeluk met kabels (dit keer braken ze) filmde men Superman uitgestrekt op een glazen plaat. Het resultaat werd later samengevoegd met helikopteropnamen van Hollywood. De kwaliteit van de serie, en met name van de verhalen, liep desondanks terug. Om een voorbeeld te geven: in het vijfde seizoen vond Jimmy Olsen een antizwaartekracht-formule uit tijdens het aanmaken van taartdeeg!

Reeves overleed in 1959, onder verdachte omstandigheden. Na een feestje werd hij gevonden met twee kogelwonden aan zijn hoofd en een pistool. Pleegde hij zelfmoord omdat hij zijn carrière als mislukt beschouwde, of werd hij door een echtgenoot van een van zijn vele scharreltjes naar de andere wereld geholpen?

Misschien een zaak voor *Captain Marvel*, wiens tv-serie begin 1941 bij Republic Pictures begon te lopen. Het verhaal van Captain Marvel (om onopgehelderde reden ook wel *The Big Red Cheese* genoemd) is minder bekend dan dat van Superman.

Na het woord 'SHAZAM' te hebben uitgesproken verandert krantenjongen Billy Batson in de supersterke Captain Marvel, een held met de wijsheid van Salomo, de kracht

Kirk Alyn, verschroeid borsthaar

van Hercules, het uithoudingsvermogen van Atlas, de macht van Zeus, de moed van Achilles en de snelheid van Mercurius.
Frank Coghlan en **Tom Tyler** speelden respectievelijk Billy Batson en Captain Marvel. Tyler was een voormalig westernacteur, en bracht zijn rol met overeenkomstige ernst en verbetenheid. Het aantal schurken dat de kapitein gedurende de serie koelbloedig om zeep hielp, overtrof dat van zijn supertijdgenoten met gemak. Ook op ander gebied was *The Adventures of Captain Marvel* zijn concurrenten de baas. De verhalen waren spannend en de rekwisieten geloofwaardig. De stunts werden creatief uitgevoerd en legden de basis voor volgende films over superhelden. Er werden grote risico's genomen. Zo werd er onder andere een springplank gebruikt die de stuntmannen zo'n vijf meter de lucht in slingerde. Voor de opnamen die zelfs de stuntmannen te gortig werden, gebruikte men een pop, die aan een kabel door de lucht werd getrokken. De pop zou oorspronkelijk gebruikt worden voor de *Superman*-serie, maar was in de kast gelegd toen het televisiecontract met Republic niet doorging. In 1947 was Captain Marvel zowel in de strips als op de televisie populairder dan Superman. Schrijnend, want Captain Marvel was begonnen als een navolger van *De Man van Staal*. D.C. deed Fawcett Publications en Republic Pictures dan ook een proces wegens plagiaat aan. Onder druk van de proceskosten besloot Fawcett te stoppen met het uitbrengen van comics, en deed de rechten van Captain Marvel aan D.C. over.

Boven v.l.n.r., The Penguin, The Joker, Robin, The Riddler, Batman en Catwoman

Links, Croft en Wilson, een bloedserieuze Batman en Robin

Twee jaar na de start van de Captain Marvel-serie bracht Columbia Pictures de eerste reeks *Batman*-films uit. De 'caped crusader' werd daarin gespeeld door ene **Lewis Wilson**, bijgestaan door **Douglas Croft** als een jongensachtige Robin (Croft had de jongensversie van **Ronald Reagans** rol in de film *Kings Row* voor zijn rekening genomen). In deze serie liet Batman nog een

Links, Tom Tyler als Captain Marvel, een cowboy met spierkracht

vleermuisstempel achter op het voorhoofd van de schurken die hij versloeg. Extravagante kleding droegen Batmans tegenstanders nog niet, en grapjes maakten ze evenmin.

Dat gebeurde pas in 1966, in de Batman-televisieshows die nu weer regelmatig herhaald worden. Daarin trokken Batman (**Adam West**) en Robin (**Bud Ward**) als twee droogkomische padvinders ten strijde tegen een reeks potsierlijke superschurken. De oudere fans zagen met afgrijzen hoe hun idolen voor paal werden gezet. Ook Batmans geestelijke vader **Bob Kane** had geen goed woord over voor de nieuwe serie.

Toch, als parodie was de show zeker niet slecht, soms zelfs erg grappig. Bovendien speelden een aantal grote namen een gastrol in de serie: **Vincent Price**, **Edward G. Robinson** en **Zsa Zsa Gabor**.

Dankzij de serie wakkerde de discussie over Batmans vermeende homoseksuele relatie met Robin weer aan (in de jaren vijftig hadden stripcritici het publiek hier voor het eerst op attent gemaakt). In films en televisieseries was de naam 'Bruce' zelfs een tijdlang een eufemisme voor een homofiel. Adam West kreeg voor zijn rol vrijwel geen cent aan royalties. Volgens zijn contract had hij recht op een winstpercentage van artikelen die van de televisieserie waren afgeleid. De processen die hij tegen merchandisingfirma's voerde, verloor hij echter allemaal. Het laatst liet hij in 1989 van zich horen, toen hij de filmrol van Batman voor zich opeiste. De producenten weigerden uiteraard, en wilden hem zelfs geen bijrol aanbieden (**Kirk Alyn** speelde in 1978 wel een bijrol in de eerste Superman-film), blijkbaar om elke associatie met de komische televisieserie te vermijden.

En dit is niet zo verwonderlijk, de waardigheid van de superhelden heeft door de Batman-televisieshow een stevige deuk opgelopen. We leven nu bijna vijfentwintig jaar later en nog steeds durven filmmakers geen elementen uit de comics te gebruiken zonder zich met humor in te dekken.

Superman I en *II* verloren aan spanning dankzij de Peppie en Kokkie-achtige rollen van Lex Luthor en zijn maatje Otis, en het script van *Superman III* was zelfs speciaal geschreven op het komische talent van **Richard Pryor**.

Hetzelfde kan gezegd worden van de Jokerrol van **Jack Nicholson** in de eerste Batmanfilm, en die van **Danny de Vito** en **Michelle Pfeiffer** als de Pinguïn en Catwoman in de tweede.

De superhelden die in de jaren zeventig het beeldscherm vulden, onderscheidden zich door hun knulligheid. *Spiderman* leed onder een saai plot en matige stunts (ter compensatie bewoog Spidey zich zo spinachtig dat hij af en toe wel leek te zijn gebeten door een radio-actieve mimespeler). Zijn Marvelmakker *The Hulk* werd gespeeld door een groengeverfde bodybuilder in een te strakke spijkerbroek. Per aflevering scheurde hij steevast maar twee keer uit zijn overhemd. Zijn kracht was gering, in de laatste televisiefilm overleed hij na een eenvoudige val uit een vliegtuig.

Eenmaal gloorde er hoop, 'de groene Goliath' vocht zij aan zij met *Daredevil* (*The Trial of the Incredible Hulk*). Helaas was de laatste daarbij gekleed in een zwart duikerpak zonder karakteristieke hoorntjes (kennelijk vreesde men protesten uit de religieuze hoek). Marvelbaas **Stan Lee** zei hierover: 'De ontwerper van Daredevil's beklagenswaardige kostuum verdient verbanning naar een onbewoond eiland met niets anders te lezen dan D.C.-comics, tot hij om genade smeekt.'

Rechts, The Incredible Hulk, het slechtste haarstukje uit de jaren '70

Naast de televisiebewerkingen van comics waren er in de jaren zeventig ook een aantal series te zien die waren afgeleid van de superheldenformule. In Nederland waren daarvan bekend: *De Man van Zes Miljoen* (waarnaar ik zelf met veel plezier heb gekeken, maar die door Schoell genadeloos wordt gekraakt), *De Bionische Vrouw*, *De Onzichtbare Man*, *Gemini Man* en *De Man van Atlantis* (met een Bobby Ewing zonder borsthaar).

Hier had het boek wat mij betreft wel mogen eindigen, maar Schoell laat in zijn enthousiasme ook nog eens series als *De Wrekers* en films als *Mad Max* en met *James Bond* de revue passeren.

Veel televisieseries en films kregen natuurlijk een vervolg in de comics (*Star Trek*, *Robocop*), maar dat is een heel ander verhaal.

Misschien iets voor een volgend boek: 'Screen Heroes of the Comic Books'?

Comic Book Heroes of the screen
Schoell
Plexus (London) 1992
Import: Nilsson & Lamm
ISBN 0-85965-104-5
Prijs f97,75 / Bfr.1955
(240 pagina's, zwart/wit, h.k.)

Dit is deel 4 van een reeks besprekingen van auteurs uit het Duitse taalgebied.

17. Moers

Walter Moers (1957) leeft en werkt in Mönchengladbach. Hij levert regelmatig bijdragen aan de satiretijdschriften Titanic *en* Kowalski. *Hij schrijft kinderboeken en hoorspelen en illustreert animatie- en poppenfilms voor de tv. Van alle markten thuis.* Das kleine Arschloch *is één van zijn boeken die Eichborn Verlag uitgeeft. Daarnaast heeft hij een aantal cartoonboeken op zijn naam staan.*

Das kleine Arschloch *is, zoals zijn naam al zegt, een echte etterbak. Al bij zijn geboorte staat dat vast. In zijn verdere leven maakt hij zijn naaste of verre medemensen het leven zuur en martelt de hond van de buurvrouw zowat dood. Getekend in een minimale stijl die heel in de verte een beetje aan* **Hein de Kort** *doet denken, zonder zo chaotisch te zijn, in kleur en met een harde kaft, vertaald in het Engels ten behoeve van de betere verkoop van de rechten – vraag ik me toch af of dit boek dat allemaal zo verdient of dat ze er niet beter een pocket van hadden kunnen maken.*

– Das kleine Arschloch, Eichborn Verlag.

AMK

Das kleine Arschloch van Walter Moers

18. Ott, Thomas (Z)

Thomas Ott werd in 1966 in Zürich geboren. Tijdens zijn studie aan de Kunstgewerbeschule in deze plaats begon Ott met het tekenen van strips voor diverse tijdschriften, waaronder Strapazin, *en voor reclameopdrachten. In 1983 gaf hij samen met enkele vrienden een tijdschrift uit onder de naam* Hello – Good Morning – Mr. King. *Ott is één avn de populairste jonge kunstenaars die zich rond het tijdschrift Strapazin verzameld hebben. Tijdens het festival van Sierre kreeg hij enige jaren geleden een prijs die speciaal voor hem door de verzamelde journalisten in het leven geroepen werd. In 1986 maakte Ott zijn eerste tekenfilm en in 1989 verscheen bij Edition Moderne* Tales of error, *een bundeling korte verhalen die allemaal gemaakt werden met behulp van de scraperboardtechniek: op een zwart vlak worden witte lijnen gekrast. Deze techniek gebruikte* **Andreas** *voor* Posthume vertellingen. *Alle verhalen in Tales of error, fantastische verhalen over leven en dood, zijn tekstloos. Het boek is in vrij veel Nederlandse stripspeciaalzaken verkrijgbaar.*

– Tales of error, Edition Moderne, 1989.

HP

Aus meine Kindheit van Thomas Ott

19. Plöckinger & Wolfram

Misschien in navolging van de 'educatieve' boeken Einstein für Anfänger, Welternährung für Anfänger, Marx ..., Freud ..., Lenin ..., Atomkraft ... *enzovoorts, verscheen in 1974 het eerste boek van* Das Kapital *in stripvorm. Kort en bondig en met humor wordt de inhoud van het gortdroge en loodzware* Das Kapital *uitgelegd door* ***K. Plöckinger*** *en* ***G. Wolfram****. Natuurlijk zullen menig rechtgeaarde en goed geschoolde linkse theoreticus de haren te berge zijn gerezen bij het zien en lezen van een dergelijke uitgeklede voorstelling van het standaardwerk voor revolutionaire maatschappijkritiek. Maar de poging om dit veelbesproken, vaak geciteerde en op verschillende manieren geïnterpreteerde boek in stripvorm te gieten en zo toegankelijk te maken voor een minder theoretisch onderlegd publiek is toch moedig. Er bestaat nog een boek* Das Kapital *in stripvorm dat ik ooit in mijn bezit had, maar dat ik helaas kwijt ben (ik weet niet eens meer of het Duits of Nederlands was, wel dat ik het met meer plezier heb gelezen dan de pil van* ***Marx*** *zelf), dus het idee is niet helemaal van de wereld.*

Zoals het bij de tijd en het politieke standpunt hoort, zijn dergelijke strips in underground-stijl getekend. Weliswaar niet zo chaotisch, de plaatjes minder vol en soberder. De kapitalisten zijn te herkennen aan hun zwarte hoge hoeden en sigaren, de arbeiders zijn ronder van vorm en dragen petten en overalls, zo blijft het overzichtelijk.

De makers van het boek waren waarschijnlijk nooit striptekenaars, ik heb niets anders meer van hen gezien op stripgebied. Behalve hun naamsvermelding bij de titel is niets over hen te vinden. Gezien de soms verschillende tekenstijlen in het boek hebben ze beiden of met nog meer mensen aan het boek getekend.

– **Geschichten vom Doppelcharakter – Der erste Band des Kapital, VSA, Verlag für das Studium der Arbeiterbewegung GmbH, 1974.**

AMK

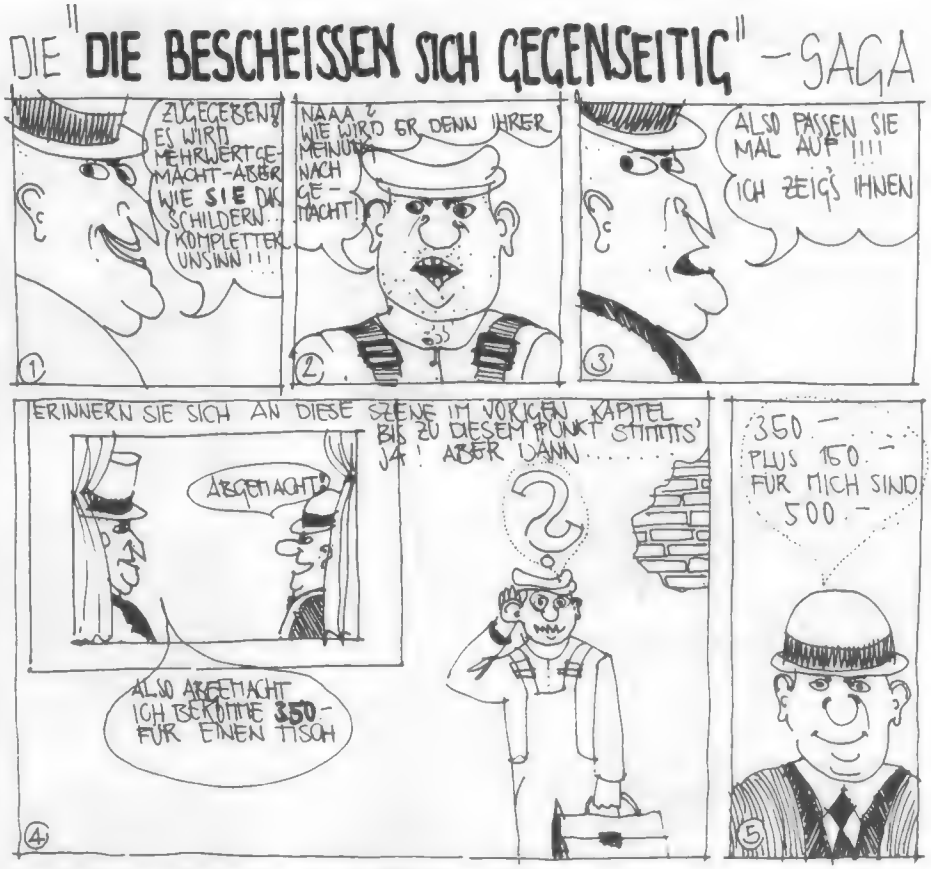
DIE "DIE BESCHEISSEN SICH GEGENSEITIG" -SAGA
ZUGEGEBEN! ES WIRD MEHRWERT GEMACHT - ABER WIE SIE DIE SCHILDERN... KOMPLETTER UNSINN!!!
NAAA? WIE WIRD ER DENN IHRER MEINUNG NACH GEMACHT?
ALSO PASSEN SIE MAL AUF!!!! ICH ZEIG'S IHNEN
ERINNERN SIE SICH AN DIESE SZENE IM VORIGEN KAPITEL BIS ZU DIESEM PUNKT STIMMTS' JA! ABER DANN.....
ABGEMACHT?
ALSO ABGEMACHT ICH BEKOMME 350.- FÜR EINEN TISCH
350.- PLUS 150.- FÜR MICH SIND 500.-

Geschichten vom Doppelcharacter van Plöckinger & Wolfram

ZUHAUSE...
JETZT ERINNERE ICH MICH, IN MADRAS HABEN WIR UNS KENNENGELERNT ANNO 1842
SEHEN SIE, SEITE 33, DA SIND WIR, SIE UND ICH
SCHAUEN SIE DAS BILD AN DA STEHEN SIE MIR GERADE SCHMUTZ
TATSÄCHLICH
PARIS MAI

Ein Abenteuer mit Robert Turlure van Gerald Poussin

20. Poussin, Gerald (Z)

Gerald Poussin *is een in 1946 in Carouge geboren Zwitser. Vanaf zijn twintigste jaar tekent hij, eerst tekenfilms en daarna stripverhalen. Hij publiceerde in Franse, Duitse en Zwitserse tijdschriften. Vanaf 1983 heeft hij ook korte tijd een eigen tijdschrift gehad:* Gonococque. *Van één van zijn strips* – Les aventures de Buddy et Flappo – *maakte Poussin een theaterstuk, waarin hij ook zelf heeft meegespeeld. Gerald Poussin is een veelzijdig man die zich behalve met stripverhalen ook bezighoudt met het maken van meubels, schilderijen, objecten, keramische ontwwerpen en interieurontwerpen.*

Poussin heeft een herkenbare stijl. In zijn verhalen combineert hij wat hij waarneemt om zich heen en de sfeer van zijn kindertijd. Hij hoort thuis in het rijtje avant gardekunstenaars dat veel aandacht besteedt aan de vormgeving van stripverhalen en wier werk sterk aanleunt tegen de beeldende kunst zoals bij voorbeeld ***Caro, Doury*** *en* ***Mariscal****. Inmiddels heeft ook Poussin zijn navolgers zoals bij voorbeeld* ***Aloys****.*

– **Tendance débile, Liberation, 1979;**
– **Papier gras, Du Square, 1981;**
– **Les aventures de Buddy et Flappo, L'echo des savannes, 1983;**
– **Le clan Cervelas, Edition L'Essai, Zwitserland, 1986;**

Aglaya, De hogepriesteres van Ronald Putzker en Erich L. Nussbaumer

- ***Poussin (tentoonstellingscatalogus), Gewerbemuseum Basel, Zwitserland, 1985;***
- ***Zigzagzoug (Duitstalig, met Aloys), Edition Moderne, 1988.***

HP

21. Putzker, Roland (O)

*Van **Roland Putzker** verscheen bij Arboris de driedelige serie* Aglaya. *Putzker werd geboren in 1962 in Wenen. In 1983 maakte hij een serie fotostrips, waarna hij een jaar later begon met het tekenen van stripverhalen. Zijn eerste twee mini-albums verschenen bij uitgeverij Comicothek en waren satirische verhalen over de wat onsnuggere* Inspecteur Burnadz. *Zwart/wit-verhalen, getekend in een stijl die doet denken aan hermann en Hulet.*

*Aglaya was Putzkers eerste grote strippproject; hij maakte de serie samen met **Erich L. Nussbaumer**, zijn buurman. Nussbaumer (1951) heeft al van alles geschreven: gedichten, een roman, filmscenario's en commercials en nu dus ook stripverhalen.*

Aglaya is het beste te omschrijven als een magisch-realistisch verhaal, waarin de tarotkaarten een belangrijke rol spelen. Een intrigerend verhaal, waarin Gloria (die we op de eerste pagina's naakt – en lijdend aan geheugenverlies – in de straten van Wenen aantreffen), een magiër en de mystrieuze Aglaya de hoofdrollen spelen.

Momenteel werken Putzker en Nussbaumer aan een nieuwe serie waarvan onlangs het eerste deel verscheen.

- ***Inspektor Burnadz 1, Comicothek, 1985;***
- ***Inspektor Burnadz 2, Comicothek, 1986;***
- ***Aglaya, Comic Plus;***
  1. Der Gehangene, 1987;
  2. Der Magiër, 1988;
  3. Die Höhepriesterin, 1989;
  in Nederland: Arboris,
  1. De gehangene, 1889;
  2. De magiër, 1990;
  3. De hogepriesteres, 1990;
  Franse vertaling: Edition Glénat, 1990 (in één band);
- ***Anna Stein 1: Hasenjagd, Comic Plus, 1989; Nederlandse titel: Hazenjacht, Arboris, 1992.***

HP

(advertentie)

Stanley Heinze zoekt in verband met de opzet van een volstrekt nieuw stripalbum, een stripscenarist(e), die gespecialiseerd is in het uitwerken (en schrijven) van korte, komische en absurde verhalen van één, drie of vier pagina's. Scenarist(e) moet ervaren zijn in het opstellen van stripscenario's.

Voor telefonische en schriftelijke reacties:
Stan Heinze / Artwork Productions
Kempenaerstraat 54
1051 CR Amsterdam
Tel. 020 - 688 19 93

(advertentie)

Te koop:
integrale luxe heruitgave Eric de Noorman.
De complete serie van 20 delen à *f*50 per deel.
Tel: 05700 - 11 863

AGENDA

t/m 13 december
Mattotti-expositie, Musée Ianchelevici, Place Communale, La Louvière, België.

t/m half december
Jano-expositie, Lambiek, Kerkstraat 78, Amsterdam.

t/m 31 december
Expositie Nicollet, Galerie Escale à Paris, 14 Rue de la Bourdonnais, Parijs, Frankrijk.

t/m 3 januari 1993
Expositie 'Strips uit heel Europa' met Nederlandse bijdragen geselecteerd door de Stripschrift-redactie, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.

t/m 10 januari 1993
Expositie Yslaire, 'Het geslacht Samber', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.

19 december
50e Algemene Ledenvergadering Het Stripschap (inclusief ruilbeurs), De Meervaart, Amsterdam.

14 t/m 19 januari 1993
Toonder-expositie, Story International, Gemeentebibliotheek, Hoogstraat, Rotterdam.

28 t/m 31 januari 1993
20e Salon International de la Bande Dessinée, Angoulème, Frankrijk.

7 februari 1993
Speciale Stripboekenbeurs van De Verzamelaar, Lijnbaanhal, Vlaardingen.

21 februari 1993
3e Strips Ruil- en verzamelbeurs, Vlaamse Beurs, Vlaamse Kaai 83a, Antwerpen, België.

13 en 14 maart 1993
5e Stripbeurs van 't Vlaams Stripcentrum, Gemeenschapcentrum Valaarhof, Letterkundestraat 135, Wilrijk, België.

15 t/m 17 oktober 1993
De Stripdagen, Turfschip, Breda.

11 en 12 december 1993
Stripgidsdagen, De Warande, Turnhout, België.

Euromania

Willem
Futuropolis/De Harmonie 1992
ISBN 90-61693-32-2
Prijs f34,90/ Bfr.700
128 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Europa '92: iedereen heeft er zo zijn twijfels over. Vooral nu gebleken is dat het verdrag van Maastricht een stevige basis mist. Na het Deense 'nee', het met de hakken over de sloot gehaalde 'ja' van Frankrijk en de Engelse argwaan tegen een Europese unie geloven weinigen nog in een snelle eenwording. Verborgen angstgevoelens borrelen naar boven, zoals onlangs bleek uit de opgelopen spanningen tussen Duitsland en Groot-Brittannië inzake de devaluatie van het pond sterling. Steeds meer mensen sluiten zich aan bij de groep uitgesproken tegenstanders.

Ook tekenaar **Bernard Holtrop** alias Willem ziet geen heil in een verenigd Europa. Althans, dat is de conclusie die ik trek uit zijn onlangs verschenen *Euromania*. In deze uitgave met een haast profetische titel portretteert Willem de twaalf E.E.G.-landen. Als uitgangspunt hanteert hij de ontwikkeling van ieder land vanaf de ineenstorting van het Derde Rijk tot aan de huidige situatie. Op deze manier toont hij de lezer zijn visie op Europese normen en waarden.

De tekeningen van Willem in *Euromania* zijn als het ware archiefbeelden die de lezer voorgeschoteld krijgt. In een soort eigen editie van het Polygoon-journaal rekent Willem af met de mythe dat een grenzeloos Europa automatisch tot gelukzaligheid leidt. Bijtende spot is zijn handelsmerk. *Euromania* is dan ook, als schets van het recente Europese verleden, een optelsom van aanhoudende ellende, hypocrisie en stuurloosheid van de democratie. De-kolonisatie en kapitalisme, corruptie, schijnheiligheid, machthebbers versus machtelozen, de liefdeloosheid van de consumptiemaatschappij, terrorisme, neergang van het communisme, opkomende vreemdelingenhaat, geweld en onderdrukking: het zijn alle zaken die volgens Willem de grondslag vormen van een nieuw Europa.

Wie niet overtuigd is van de noodzaak tot intensieve Europese samenwerking zal na het lezen van *Euromania* gesterkt worden in deze overtuiging. Het is duidelijk dat het verleden zich niet makkelijk aan de kant laat schuiven, ook niet voor een Europese eenwording. Wel is discussie mogelijk over de vraag om welk verleden het gaat. Willem geeft daar in *Euromania* heel duidelijk zijn eigen invulling aan. Een aardig gegeven is overigens dat de uitgave van *Euromania* sterk internationaal gericht is. Naast het samenwerkingsverband dat de Franse uitgeverij Futuropolis en de Nederlandse uitgeverij De Harmonie zijn aangegaan om *Euromania* op de markt te brengen, wordt in het boek zelf tekst en uitleg gegeven in het Frans, Nederlands, Engels en Duits. Kort gezegd: een grenzeloze uitgave met een voorbeeldfunctie(?).

RS

***

De verloren Toekomst

Goetzinger & Jonsson & Knigge
Arboris 1992
ISBN 90-343-2376-5 (h.k.)
ISBN 90-343-2375-7
Prijs f18,95 / Bfr.380 (h.k.)
f 9,95 / Bfr.195
(64 pagina's, kleur, h.k. & s.k.)

Voor zover bekend doorbreekt voorliggend stripverhaal binnen de 9e kunst het taboe dat tot nog toe rust op het beschrijven van het ziekteproces van een mens, die besmet is met het HIV-virus. Met name de schrijver **Andreas C. Knigge** heeft in de kritische strip en het geëngageerde *Comixene* (een soort Stripschrift maar dan op zijn Duits) zijn sporen verdiend. **Annie Goetzinger** is hier voornamelijk bekend vanwege de door haar getekende stripverhalen zoals *Het meisje van het Legioen van Eer* en *Felina*. De inhoud van dit realistische stripverhaal is snel verteld. Het is een verhaal over verloren gegane liefdes en nieuwe relaties tussen mannen en de confrontatie met de ziekte AIDS. De geestelijke strijd van de jonge Tim om om te gaan met het voldongen feit dat het net begonnen volwassen leven eerstdaags is afgelopen, wordt praktisch zonder 'bouquet-reeks'-romantiek geschetst. Tim, die vanwege zijn homoseksualiteit door met name zijn vader is verguisd, merkt dat intieme vrienden met een boog om hem heen gaan lopen zodra bekend is geworden dat hij seropositief is; slechts een handjevol oude getrouwen kiezen onvoorwaardelijk zijn zijde om hem in de laatste fase van zijn leven bij te staan. Nadrukkelijk komt naar voren dat besmetting met het HIV-virus niet beperkt blijft tot deze, zoals de buitenwacht dat noemt, 'risicogroep'. Met medepatiënten maakt Tim een toneelstuk om de publieke opinie te bewerken. Zijn tijd is echter voorbij.

Dit verhaal, spelend in Noord-Duitsland, moet worden geplaatst in de context van het Duitse denken over afwijkingen van de gestelde norm. Sterker dan in Nederland hangt de Duitser aan de door de gemeenschap gestelde waarden en normen. Accepteren dat mensen, afgezet tegen het aanvaarde systeem, deviant gedrag vertonen, wordt alras absoluut verworpen. Toch zal dit verhaal ook de Nederlandse kijklezer een spiegel voorhouden waarin de vraag over tolerantie dik geschreven staat.

Het tekenwerk is wat statisch te noemen; de lay-out is met name door het literaire karakter van de teksten het aanzien ten volle waard. De teksten vertonen zo nu en dan klaaglijke trekjes zonder, zoals gesteld, vals romantisch te klinken.

Een waardevol stripverhaal laat dat duidelijk zijn.

**

RB

ERPO
SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK

Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040 - 441882

OOM WIM

oude en nieuwe strips
curiosa
originelen
zeefdrukken

REESTRAAT 24 AMSTERDAM
020 - 622 04 02

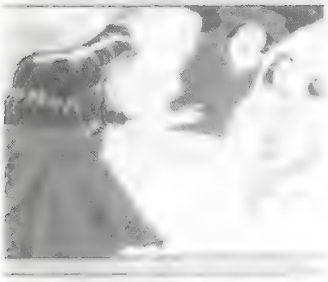

LEFRANCQ

Boccaccio:
De Decamerone

(Collectie BD Ecrivains 6)
Attanasio & Attanasio
Lefrancq 1991
ISBN 90-71987-34-5
Prijs: f 10,50 / Bfr.210
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Giovanni Boccaccio (1313-1375) leeft voort door de in *De Decamerone* gebundelde verhalen. In 1348 wordt de stad Florence geteisterd door een pestepidemie. Om te ontkomen aan deze besmettelijke ziekte trekken zeven jonge vrouwen en drie jonge mannen zich terug op een kasteel in de Toscaanse heuvels. Om de tijd te doden vertellen zij elkaar verhalen, die doortrokken zijn van erotiek, spot op het waarden- en normenstelsel van de 14e eeuw en boertige lol over met name de hebzuchtige clerus, waarin geile monniken en verdorven nonnen zich ten koste van de onnozelheid van de boerenbevolking uitleven. Echtgenoten, die te sloom zijn om hun vrouwen seksueel te bevredigen, krijgen horentjes opgezet. Struikrovers, lijkenschenners en nog zo'n stoet van figuren, aan wie niks menselijks vreemd is, worden in deze zedenschetsen over het voetlicht gebracht.
De familie **Attanasio** heeft het aangedurfd om acht van deze verhalen te transformeren in strips. **Alexandre Attanasio** is verantwoordelijk voor het bewerken van de teksten. Hij heeft de oorspronkelijke teksten van Boccaccio nauwelijks geweld aangedaan en slechts bewerkt tot spreektaal; de ideeën staan gelukkig nog overeind. De meerwaarde van deze stripverhalen zit hoofdzakelijk in de door pa **Dino** gehanteerde aquareltechniek.

RB

*

Crumb

Crumb
Oog & Blik 1992
ISBN 90-732-2113-7
Prijs f35.- Bfr.700
80 pagina s. zwart wit. s.k

Vijftien verhalen door **Robert Crumb**, met voor het merendeel Crumb himself in de hoofdrol, zijn in dit boek gepubliceerd. De verhalen stammen uit de periode '70 tot en met '89 en laten een grote variatie in teken- en vertelstijlen zien.
Het album opent sterk met *Voetjevrijen*. In no time ben je gevangen in Crumbs wereld. Hij vertelt in vette inktlijnen over zijn eerste seksuele ervaringen tussen de schoolbanken. Naast zijn seksuele obsessies steekt Crumb zo nu en dan ook nog eens een beschuldigende vinger op in maatschappijkritische verhaaltjes. Zijn derde grote thema is Amerikaanse folkloristische muziek. Wat betreft zijn seksuele aberraties windt hij er geen doekjes om en toont te pas en te onpas zijn fantasieën. Soms tot vervelens aan toe omdat het vaak nergens toe leidt, behalve tot de bevrediging van Crumb zelf.
We trippen verder met Crumb en beleven zijn drugservaringen uit de zestiger jaren mee. Ook zijn midlife-crisis toont hij in geuren en kleuren. Deze persoonlijke ontboezemingen zijn de sterkste en leukste verhalen uit het album. Ze zijn levensecht, wars van gedram en een belerend vingertje.
Een vreemd tussendoortje is *Walging*, een samenvatting naar aanleiding van **Jean-Paul Sartres** roman. De vertel- en tekenstijl zijn beklemmend en indringend. De sfeer is naargeestig als in een nachtmerrie. Crumb noemt 't *'n Klassic Komic* in de subkop, wellicht wil hij hiermee aangeven dat het geen lichte kost betreft. Waarom hij deze strip heeft gemaakt blijft onduidelijk. In de inleiding noemt hij Sartre irritant en *Walging* een ergerlijk werkje. Zijn visie op het existentialisme druipt dan ook van de negativiteit, net zoals zijn kijk op de mensheid. Seks en muziek zijn zijn grote stimulansen in het leven.
Crumb is een intensieve leeservaring die het best gedoseerd tot zich genomen kan worden. Maar niettemin van hoge kwaliteit. De auteur bewijst een rasstripmaker te zijn, die optimaal communiceert met zijn lezers.

MN

***

De andere wereld 1:
Het land van herfst

Magnin & Rodolphe
Arboris 1992
ISBN 90-343-2335-8
Prijs f 8,95 / Bfr.180
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Een fantasy-setting. Een jonge piloot van een stratosfeer-vliegtuig komt na het crashen van zijn jager terecht in een parallelle wereld, waarin de beleving van

STRIPWINKEL
TISTJEN DOP
Patersstraat 120
2300 Turnhout (B)
Tel.: 014-428829

STRIPWINKEL SJORS
Stripwinkel Sjors (Scheffersplein 1, 3311 EJ Dordrecht, 078-142012)
Sjors + (Comic Gadgets, Gimmicks and Gags, Voorstraat 313, Dordrecht)

STRIPWINKEL
de Galliër
Beekstraat 58
3800 St. Truiden (B)
Tel. 011-671739
Ook verkoop van originele pagina's

de werkelijkheid door de bevolking 180 graden verschilt met die van de wereld waar de piloot vandaan komt. Na een ontsnapping (met behulp van een excentriekeling) uit een ziekenhuis, waar hij al een gerechtvaardigd wantrouwen tegen deze gemeenschap begint te koesteren, ervaart hij 'buiten' als één volslagen waanzin. Continenten hebben standaard een vast seizoen; auto's, kleding, architectuur zijn anachronismen ten opzichte van zijn eigen wereld; kinderen worden door de ooievaar gebracht; als je nummer aan de beurt is komt de dood je halen; het mannetje in de maan bestaat echt. Klapstuk is het feit dat deze 'aarde' plat is. Als je naar de rand vaart, loopt je schip vast in de naar beneden gaande hemel. Kortom, onze held vertoont alras de eerste tekenen van schizofrenie bij deze voor hem onaanvaardbare situatie. Een goede aanleiding om achter de raadselen van deze wereld te komen wordt gevormd door de tekenen van verval die de hemel gaat vertonen: scheuren in het firmament bedreigen het leven. Op pad dus. A suivre in deel 2.
De samenwerking tussen **Rodolphe** (pseudoniem van **Daniel Jacquette**), een oude rot in het scenaristenvak en de tekenares/illustratrice **Florence Magnin** is redelijk vruchtbaar gebleken. Het verhaal is aardig opgebouwd rond de wat vlakke hoofdpersoon. In het bijzonder de bijfiguren zijn het aanzien en aanhoren waard. Taalgebruik is verzorgd, geserreerd en vooral gericht op een jeugdige doelgroep. De kunstenares is vooral werkzaam geweest als illustratrice en staat (nog) onbevangen tegenover de 9e kunst. Dat verklaart wellicht waarom tekenstijl en inkleuring zo verrassend fris ogen.
Als totaal is het een heerlijk stripalbum waarbij met spanning wordt uitgezien naar het vervolg.

RB

***

De zonen van het zuiden

(Collectie Wordt Vervolgd Novellen)
Ferrandez
Casterman 1992
ISBN 90-303-8806-4
Prijs f 23,90 / Bfr. 450
(80 pagina's, kleur, h.k.)

Met dit album heeft **Jacques Ferrandez** een beeld willen geven van het alledaagse leven in Algerije aan het begin van deze eeuw, toen dit land nog een kolonie van Frankrijk was. Hoofdpersoon is de jonge Paul, zoon van een Franse immigrant. Aan de hand van zijn belevenissen in de kindertijd wordt een tijdsbeeld gegeven van Algerije voor de eerste wereldoorlog. Deze belevenissen zijn vervat in korte verhalen, hier en daar aangevuld met losse tekeningen. In deze onschuldige verhaaltjes worden terloops ernstiger thema's aangesneden als de verhouding tussen Algerije en Franse kolonisten of tussen Arabieren en Joden.
Een dergelijke opzet geeft het album het karakter van een documentaire. Deze indruk wordt nog versterkt doordat Ferrandez verschillende tekenstijlen hanteert waarmee een tijdsverschil gesuggereerd wordt tussen beleving en optekening van het verhaal. Al met al een aardig maar vrij zoutloos ego-document.

TB

**

De sterren staan voor de volgende waarde-oordelen:

**** **grote klasse!**
*** **goed**
** **redelijk**
* **slecht**
o **abominabel**

EN VERDER...

– ***Het Ardennen Offensief 2: De tegenaanval*** *(Lepage/Vassaux, Hélyode). Warrig verhaal zonder kop of staart maar wel met goede Amerikanen en slechte Duitsers. Ook met dubbel gebruikte tekeningen. * (TB)*

– ***Axel Moonshine 13: Het koningskind van Onirodyne*** *(Ribera/Godard, Arboris). Pechvogel Moonshine wordt opgescheept met het strengzusje, een soort tweelingzusje, van zijn weggetransporteerde, ware liefde. Trage sf met teveel uitleg en verwijzingen om doorlopend te boeien. ** (RS)*

– ***Bakelandt 57: De gevangenen van de Tower*** *(Leemans, Standaard). Deze historische avonturenstrip is onderhoudend genoeg om een verloren uurtje in te vullen. Leemans is voor dit album wederom geassisteerd door Claus Schölz. ** (RS)*

– ***Bij Sjaak, tussen pot en pint 3: Frisse morgen!*** *(Carpentier/Cauvin, Dupuis). Overwegend flauwe grappen van een scenarist waar we beter van gewend zijn. De kwaliteit van de tekeningen maakt nog iets goed. * (AvO)*

– ***Donald Duck 72: Als pechvogel*** *(Disney, Geïllustreerde Pers). Opnieuw een verzameling oude Barks-verhalen gebundeld. De eerste twee verhalen zijn het leukst, maar de hele serie blijft een aanrader. *** (AvO)*

– ***Het Huis Kwant 2: De Achtenveertigers*** *(Bardet/Jusseaume, Oranje). In dit tweede deel begint het verhaal een beetje op gang te komen. ** (TB)*

– ***De Legende der dorre gewesten 3: Het bloed der koningen*** *(Ségur/Chevalier, Oranje). Slotepisode van ingewikkelde fantasy-strip met bijzonder tekenwerk van Ségur. *** (RS)*

– ***Lokje 4: Breekt de tent af*** *(Blesteau/Godard, Dupuis). In 23 korte verhalen passeert het wel en wee van een familie met kind en hond de revue. Dupuis zou deze reeks waarschijnlijk graag zien als de opvolger van Bollie en Billie, maar helaas ... ** (AvO)*

– ***Lucky Luke 62: Spokenjacht*** *(Morris/Hartog van Banda, Lucky Productions). De terugkeer van Calamity Jane: is zij het echt of gaat het hier om een geestesverschijning? Degelijk Nederlands scenario van Lo Hartog van Banda met vertrouwde Lucky Luke-ingrediënten. *** (RS)*

– ***De Overlevende 4: Het ultimatum*** *(Gillon, Arboris). Schitterend tekenwerk van Gillon, maar het verhaal blijft verward. ** (AvO)*

– ***Paulus en Wawwa*** / ***Paulus en Eucalypta*** *(Dulieu, Leopold). Twee klassiekers uit de Paulus-serie. Blijvertjes. *** (PdB)*

– ***Rob van de Rovers 23: Toernooi in Tokio*** *(White/Tully, Big Balloon). Rob van de Rovers, Neerlands beste voetballer, heette oorspronkelijk Roy, kwam uit Engeland maar speelt in het Belgisch nationale tenue. Deze gecompliceerde gang van zaken wordt gelukkig gecompenseerd door de totale voorspelbaarheid van het verhaal en de platheid van de karakters. o (SR)*

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAWASTRAAT 54A 1095 XC AMSTERDAM
020-694 35 62

Stripwinkel Blunder
Oudegracht 203
3511 NH Utrecht
Telefoon/Fax:
030-311461
Blunder Bestelhuis
Postbus 14144
3508 SE Utrecht

STRIPSPECIAALZAAK
'OUD & NIEUW'
IN- EN VERKOOP VAN NIEUWE EN TWEEDEHANDS-STRIPS
TEL. 01820-26967
WILHELMINASTRAAT 52, GOUDA
MET EEN NELIS VOOR STRIPS!

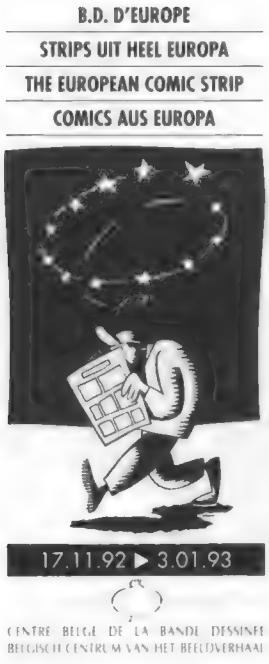

Strips uit heel Europa

De lidstaten van de Europese Gemeenschap waren al nauw verbonden met elkaar door hun verleden, maar nu zijn ze het nog meer door hun toekomst.
Het leek het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal dan ook boeiend, nu het uur van de grote vrije handelsmarkt nadert, op ontdekkingstocht te gaan door al deze landen via het medium dat ze allen gemeen hebben èn dat hun eigen karakteristieken mooi tot uiting laat komen: het beeldverhaal.
Het beeldverhaal is immers niet alleen een artistiek, origineel en populair communicatiemiddel, het is ook een afspiegeling van zijn tijd, zijn omgeving, zijn historische context.
De expositie *Strips uit heel Europa* wil dan ook de eigen identiteit van al die regio's, die samen Europa vormen, tonen.
De beroemdste striphelden zijn uiteraard in de hele Europese Gemeenschap bekend. En ook al heeft de streek waar ze ontstonden een belangrijke invloed op deze figuren gehad, hun populariteit die de grenzen overschrijdt – tot ver buiten het Europese continent – bewijst dat ze daarnaast ook een afspiegeling zijn van die meer algemene Europese cultuur.
Bij het openen van de Europese markt, leek het het B.C.B. dan ook dè gelegenheid om elk van die verschillende Europese identiteiten te ontdekken doorheen een gemeenschappelijk cultuurelement.
Per lidstaat werd een aantal originele pagina's en/of tekeningen uitgekozen. Deze documenten tonen de eigenheid van elke streek en hebben altijd het land en zijn bewoners als onderwerp. Elk land wordt tevens voorgesteld op een paneel dat een aantal algemene gegevens vermeldt.
Deze grootscheepse tentoonstelling van het B.C.B. baseert zich op de politieke en culturele actualiteit en de selectie van de tentoongestelde werken gebeurde dan ook door specialisten uit elk land. Voor Nederland werd de redactie van Stripschrift uitgenodigd een selectie te maken. Zij koos: **Theo van den Boogaard**, **Gerrit de Jager**, **Eddie de Jong & René Windig**, **Hanco Kolk**, **Robert van der Kroft**, **Henk Kuijpers**, **Gerard Leever**, **Martin Lodewijk**, **Co Loerakker**, **Dick Matena**, **Aloys Oosterwijk**, **Peter Pontiac** en **Peter de Wit**.
Verder worden van onder anderen **Altan**, **Edmond Baudoin**, **Jan Boschaert**, **Max Cabanes**, **Dodier**, **Hunt Emerson**, **Jacques Ferrandez**, **Cinzia Ghigliano**, **Gibrat**, **Carlos Gimenez**, **Louis Joos**, **Frank Madsen**, **Milo Manara**, **Frank Pé**, **Miguelanxo Prado**, **Jacques Santi**, **Jean-Claude Servais**, **Marc Sleen**, **Reg Smythe**, **Bill Tidy**, **François Walthéry**, **Steve Yeowell** en **Oscar Zarate** ongeveer 270 originele pagina's geëxposeerd.
De beste manier om een cultuur te ontdekken is de verbeeldingswereld te onderzoeken.
Strips uit heel Europa èn het B.C.B. geven daar een schitterende demonstratie van!
Te zien tot en met 3 januari 1993 in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel.

CD

Tentoonstelling Samber

Tot en met 10 januari 1993 is in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal (B.C.B.) de tentoonstelling *Yslaire: het geslacht Samber* te zien. Tekenaar **Yslaire** laat zijn personage Bernard Samber avonturen beleven in het Frankrijk van de eerste helft van de negentiende eeuw. De tentoonstelling toont de bezoeker de samenhang tussen de geschiedenis van de familie Samber en de politieke en sociale drama's in het vroegnegentiende-eeuwse Frankrijk.
Een belangrijke plaats in de tentoonstelling is weggelegd voor het derde album van Samber, *Revolutie, Revolutie*, dat begin volgend jaar verschijnt. Dit nieuwe verhaal speelt zich af in 1848: Parijs, de tijd van de revolutie van het volk en de barricades.
Yslaire: het geslacht Samber belicht het subtiele samengaan van verbeelding en realiteit in deze strip. Naast de originele platen van dit derde album worden oude documenten, schilderijen en wie weet zelfs barricades getoond die de dramatische tijdsomstandigheden illustreren.
B.C.B., Zandstraat 20, Brussel. Elke dag geopend van 10.00-18.00 uur; op maandag gesloten.

RS

Discussiedagen

Om de lezers van strips in contact te brengen met auteurs en critici organiseert het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal (B.C.B.) zogeheten *Ontmoetingen op Zaterdag*. Tot en met 12 december kunnen belangstellenden elke zaterdagnamiddag praten met striptekenaars, journalisten en theoretici. Alles kan aan deze gasten worden gevraagd, behalve handtekeningen. Elke activiteit wordt uitvoerig geïllustreerd met dia's.
Er staan nog twee ontmoetingen op het programma: op 5 december is Morris aanwezig en op 12 december Baudoin. De aanvangstijd is 15.00 uur; het toegangsbewijs voor het B.C.B. is tegelijkertijd het entreekaartje voor de ontmoetingen. In het voorjaar van 1993 staat een tweede reeks *Ontmoetingen op Zaterdag* op het programma.
Voor meer informatie: Greet Eylenbosch (09-32)(0)2-2191980. B.C.B., Zandstraat 20, Brussel. Elke dag geopend van 10.00-18.00 uur; op maandag gesloten.

RS

Toonder in de prijzen

Op 23 oktober ontving **Marten Toonder** in de Rotterdamse Gemeentebibliotheek uit handen van **Kees Fens** de Tollensprijs 1993 voor zijn werk. Kees Fens deed dit als één van de leden van de jury die de Tollensprijs toekende. Tevens werd op die dag een tentoonstelling over het werk van Toonder geopend.
De Tollensprijs is de oudste literaire prijs van Nederland en wordt sinds 1902 om de vijf jaar toegekend aan een vooraanstaand letterkundige waarvan het oeuvre volgens het oordeel van de jury hoge literaire waarde bezit. Prijswinnaars in het verleden waren onder meer **Willem Kloos**, **Louis Couperus**, **Bertus Aafjes**, **Anton Koolhaas**; zomaar wat willekeurige namen uit het lijstje literaire grootheden waaraan nu ook de naam Marten Toonder wordt toegevoegd.
De uitreiking van de Tollensprijs en de opening van de tentoonstelling *De andere wereld van Marten Toonder* vormden de aanleiding voor een bijeenkomst in het Bibliotheektheater in Rotterdam. De bijeenkomst werd geopend door de heer **Bram Peper**, burgemeester van Rotterdam. Hij las een eerder in Vrij Nederland gepubliceerd stuk voor over Dickerdack, zijn ambtgenoot in de Bommelstrips. De schrijfster **Hella S. Haasse** vertelde iets over de historie van de Tollensprijs, waarna literatuurkenner **Kees Fens** zijn laudatio uitsprak en vervolgens de prijs overhandigde.

Uit *Revolutie, revolutie*, het derde deel van *Het geslacht Samber* van Yslaire

In zijn dankwoord memoreerde Marten Toonder dat hij er eigenlijk alles aan had gedaan om een dergelijke prijs niet te krijgen. Hij wilde tekenen èn vertellen en koos aanvankelijk voor een leven als tekenaar. De verteller Marten Toonder ging echter een steeds prominentere rol spelen en dat was iets dat hij in de jaren zestig tot zijn eigen verbazing ontdekte. Zijn Bommelstrips zijn uitgegroeid tot een literair oeuvre dat met de toekenning van de Tollensprijs ook als zodanig erkend wordt. De tekenaar Marten Toonder mag echter niet vergeten worden. Ook zei Toonder nog nooit een prijs voor zijn werk te hebben gekregen. Als hij 'een dergelijke prijs' had gezegd, zou hij gelijk hebben gehad, maar de Stripschapprijs 1982 werd nu bewust of onbewust door hem over het hoofd gezien.

De tentoonstelling *De andere wereld van Marten Toonder* die aan het slot van de bijeenkomst werd ingeleid door **Aart van Zoest**, auteur van studies en beschouwingen over het werk van Toonder, zal in de komende jaren door het land trekken. Deze tentoonstelling – bestaande uit 36 panelen en twee vitrines – geeft een fraai beeld van Marten Toonders tekenwerk. Er is vrij veel origineel werk te zien en veel onbekend werk uit met name de vooroorlogse periode.

HP

Marten Toonder op tape

'Op 16 september werd de Zilveren Reiss Microfoon 1992 uitgereikt aan **Corinne Hemink**, eindredactrice van het NOS-radioprogramma *Een leven lang*.

Dit programma biedt 52 weken per jaar een radioportret van een prominente landgenoot volgens een vormvaste formule: een montage uit diverse gesprekken met de hoofdpersoon, aangevuld met relevant geluid en ook bijna altijd een paar uitspraken van anderen.

De aandacht van de jury werd dit jaar vooral op *Een leven lang* gevestigd, omdat voor het eerst in de tienjarige geschiedenis van het programma twee afleveringen aan één persoon werden gewijd. De tekenaar/schrijver **Marten Toonder** was die tijd dubbel en dwars waard. Hij is op zichzelf al een vaardig verteller, maar hier werden hem óók nog eens de goede vragen gesteld.'

Bovenstaande is een korte samenvatting van het juryrapport waarop nog enkele aanvullingen kunnen worden gegeven. Het programma is op 18 en 25 september herhaald. Iedereen die het (beide keren) heeft gemist, het slecht heeft opgenomen of het nog eens wil horen, kan het bestellen door storting van *f*20 / Bfr.400 op girorekening 1417 ten name van NOS-radio onder vermelding van 'Marten Toonder'. De tape met twee uur uitzendkwaliteit wordt dan zo snel mogelijk toegestuurd.

PHF

Albums van het Jaar

Tijdens De Stripdagen te Breda werden de albums van het jaar 1992 bekendgemaakt.

In het vorige nummer van Stripschrift hebben we de nominaties op een rijtje gezet, dus nu alleen de winnaars:

Gilles de Geus: Spionage (Nederlandse origine), *Brieven uit de bar* (Buitenlandse origine) en *Pietje en de lamp* (Jeugdalbum). Onze felicitaties voor alle auteurs van zowel de genomineerde als de uitverkoren albums.

AvO

Razzafrazz

Vlak voor De Stripdagen verscheen het tweede nummer van *Razzafrazz*. Het blad is een initiatief van Studio Funny Farm uit Arnhem. Was er in het eerste nummer nauwelijks sprake van enige lijn in het blad, in het tweede nummer heeft men geprobeerd dat te ondervangen door het invoeren van 'Nederland' als hoofdthema. Het kloeke magazine telt 64 pagina's en bevat werk van bekende en onbekende stripmakers. Naast de vaste bezetting van het eerste nummer tref je ook werk aan van **Andrea Kruis**, **Jan van Die**, **Rudy Hulleman**, **Henk Kuijpers**, **Peter de Wit**, **Wilma v/d Bosch**, **Mau Heijmans**, **Bert van der Meij**, ondergetekende en een handvol amateurstripmakers. Redactionele stukken zijn er onder andere van **Frits Jonker** en **Martijn Daalder**. Het blad is uniek en broodnodig, temeer omdat er in Nederland nauwelijks bladen zijn om als tekenaar/scenarist aan de bak te komen. Razzafrazz biedt een podium voor nieuwe stripexperimenten en het zou doodzonde zijn als het bij de twee reeds verschenen nummers zou blijven. Geef een nieuwe stripgeneratie een kans en koop het blad! De prijs bedraagt slechts *f*7,50 / Bfr.150.

Info: Funny Farm, Paletstraat 16, 6813 DX Arnhem, tel./fax 085 - 425758.

MN

Jano

Tot half december is in Galerie Lambiek in Amsterdam een tentoonstelling te zien van het werk van de Franse tekenaar **Jano**. Deze in Nederland niet zo bekende tekenaar maakte aan het eind van de jaren '70 naam met een opmerkelijke science-fictionstrip. Enige tijd later gaf Jano echter een nieuwe wending aan zijn werk en legde hij zich toe op het maken van reisverslagen van zijn tochten door Azië en Afrika. Geen traditionele reisverhalen in stripvorm, maar een collage van een hoeveelheid aan indrukken. Rond dit laatste thema is de expositie bij Galerie Lambiek opgebouwd.

Info: Galerie Lambiek, Kerkstraat 78, 1017 GN Amsterdam, 020 - 6267543.

TB

Voer voor Scharrelaars

Stichting Lekker Dier heeft een pakket samengesteld over de gezondheids- en milieu-aspecten van vlees en diervriendelijke alternatieven. Dit zogeheten Scharrelpakket bestaat naast informatie over deze problematiek uit een kookboek, een praktisch adressenboekje, een kortingsbon op scharrelprodukten, een presentje èn cartoons van **Toon van Driel** onder de naam *Voer voor Scharrelaars*. Deze cartoons zijn ook terug te vinden op de affiches en brochures van de nieuwe voorlichtingscampagne, T-shirts, ansichtkaarten, ovenwanten en schorten.

Het Scharrelpakket is te bestellen door overmaking van slechts één tientje (Bfr.200) op postbanknummer 3116614 ten name van Lekker Dier, Utrecht onder vermelding van 'actie Scharrelpakket'. Wie donateur wordt van Lekker Dier krijgt *f*5,- (Bfr.100) korting op het Scharrelpakket. Voor meer informatie: 030-311115.

WAAROM IK 20 HOOG WOON?
ACH
IK BEN ZONDER WERKOVING GECASTREERD EN MIJN HOEKTANDEN EN STAART ZIJN WEGGEKNIPT
DUS OF IK HET NAAR MIJN ZIN HEB IN DE BIO-INDUSTRIE
WIE IS T EGGWETEN?

RS

Comic View

Voor de mensen die niet genoeg hebben aan Stripschrifts comicrubriek Stars & Strips is er als alternatief *Comic View*.

Comic View is een Nederlands blad voor hardcore-comicfans, gemaakt door amateurs. Het blad bevat onder andere artikelen/nieuws over Marvel, DC en Junior Press, een in- en verkooprubriek, een strip, comic-recensies, superhelden-pin-ups en een brievenrubriek. Naast artikelen van de redacteuren staan er ook veel ingezonden stukken van lezers in. Qua

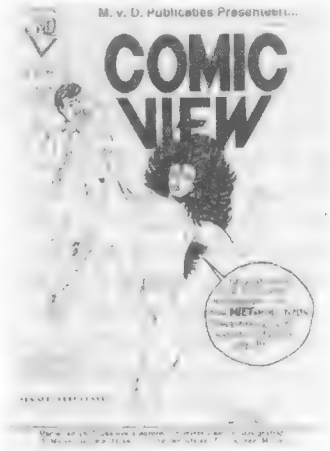

uitvoering kan er nog veel aan het blad verbeterd worden. Misschien is dat mogelijk als de oplage flink omhoog gaat; momenteel ligt die net boven de honderd exemplaren. *Comic View* is te koop bij een beperkt aantal winkels. Als je het nergens kunt vinden maar toch geïnteresseerd bent, wend je dan tot Maurice van Dijk, Gevers van Endegeeststraat 5, 8265 ZE Kampen, tel. 05202-23552 (vrijdag en zaterdag van 19.00-22.30 uur).

MN

Glénat

Jean Dufaux is op dit moment waarschijnlijk de meest produktieve scenarist van Europa. Behalve een nieuwe *Jessica Blandy* bij Dupuis verschenen en verschijnen in dit laatste kwartaal van het jaar ook nog eens zes door

hem geschreven verhalen bij Glénat. Dat is aardig wat, dacht ik zo.

- *Sang-de-Lune*, deel 1 van een nieuwe serie getekend door **Viviane Nicaise**;

- *Olivia*, deel 2 van de reeks *Avel*, getekend door **Christian Durieux**;
- *Le Miroir de Verité*, deel 2 van *Fox* met als tekenaar **Jean-François Charles**. Dit boek zal ook in de Nederlandse taal verschijnen;
- *Beatifica Blues*, een herdruk van alle drie de verhalen in één boek, aangevuld met 33 nieuwe pagina's. Getekend door **Griffo**;
- *Pour l'Amour d'une Cousine*, het vijfde deel van *Giacomo C.* dat eveneens wordt getekend door **Griffo**;
- *Mort d'un Léopard*, een biografie van **Ernest Hemingway**, getekend door **Marc Malés**.

Andere belangwekkende nieuwe uitgaven bij Glénat zijn:

- *Névé*, deel 2 door **Dieter** en **Emmanuel Lepage**;
- *Les Maitres de l'Orge*, deel 1 van een familiekroniek door **Vallès** en **Jean van Hamme**. Succes verzekerd!;
- *Tanatha*, eerste deel van een futuristische thriller door **Patrick Cothias** en **Dominique Hé**.

HP

Strip-o-theek

In Hengelo heeft sinds 5 september jongstleden de aldaar gevestigde Strip-o-theek een nieuw jasje gekregen. Naast een functie als uitleenbibliotheek van stripverhalen is de strip-o-theek ook bedoeld als ruimte om exposities te houden. Dit zijn exposities van kunstvormen die verwant zijn aan het beeldverhaal doordat de kunstenaar zich heeft laten inspireren door strips of zelf ook strips maakt. Verder is de nodige informatie en documentatie over strips aanwezig. De Strip-o-theek is op woensdag en zondag open: van 14.30 tot 17.30 uur. Adres: Deldenerstraat 25, Hengelo. Telefoon: 074-426640.

RS

Peyo smurft naar andere smurf

Op 25 november verscheen het nieuwe, zeventiende album van De Smurfen, getiteld *De Geldsmurf*. Dubbel zo verrassend is dat **Peyo** niet is teruggegaan naar Dupuis waarmee hij langdurig heeft samengewerkt. Dit album wordt namelijk niet door Dupuis maar door de Lombard Uitgaven uitgebracht. Dit, terwijl deze uitgeverij een zachte dood leek te sterven. Hoopelijk krijgen de Lombard Uitgaven door de overname van De Smurfen de broodnodige impulsen om weer uit groeien tot een volwassen en goedlopende uitgeverij. Volgens het perscommuniqué heeft Peyo overigens ook plannen andere strips als *Steven Sterk* en *Johan en Pirrewiet* na een lange tijd van onderbreking nieuw leven in te blazen. Ook hiervan zullen de albums bij de Lombard Uitgaven worden gepubliceerd.

Rond Peyo: Jean-Pascal Robiefroid, Algemeen Directeur van de Lombard Uitgaven, Thierry Culliford, zoon van de auteur, en Yves Sente, Editorial Manager van de Lombard Uitgaven: de ondertekening van een contract dat een nieuwe en vruchtbare samenwerking bezegelt tussen de sympathieke geestelijke vader van de *Smurfen* en één van de meest gerenommeerde uitgevers van Belgische stripverhalen, aldus het persbericht.

RS

Ever Meulen

PTT Post heeft op 11 november een nieuwe serie kinderpostzegels uitgegeven. Dit jaar hebben de zegels het thema 'Kind en Muziek' en werden ze ontworpen door **Ever Meulen**.
De keuze voor hem 'past in het beleid van PTT Post om in het jaar van de Europese eenwording ontwerpers te zoeken uit alle EG-landen', aldus het persbericht. 'De ontwerper heeft centraal gezet het verschil tussen groot en klein: kinderen zijn te klein om te spelen op een saxofoon, piano of contrabas.'

AvO

Prijs De Leeuw

Op 5 oktober werd in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal voor de eerste keer de Prijs De Leeuw uitgereikt. De gelukkige winnaars van deze prijs waren **Nicolas de Crecy** en **Alexios Tjoyas** met hun album *Foligatto*. Met gepaste trots werd aan deze ontluikende talenten het in de stripwereld ongekend hoge bedrag van Bfr.200.000 overhandigd.
Eerder al had het leescomité uit de dertig ingezonden albums die volledig aan de criteria beantwoordden unaniem een zestal finalisten gekozen:

- *Colin*, **Philippe Coronas** & **Mathieu Gallie** (Vents d'Ouest);
- *Les Désarmés*, **Mezzo** & **Pirus** (Zenda);
- *Foligatto*, **Nicolas de Crecy** & **Alexios Tjoyas** (Humanoïdes Associés);
- *L'Ile des Morts* (twee delen), **Guillaume Sorel** & **Thomas Mosdi** (Vents d'Ouest);
- *Les Ombres du Fleuve*, **Eric Gutierrez** & **François Migeat** (Vents d'Ouest);
- *Le Rêve Pluie*, **Marc Bruyninx** (Glénat).

Dat *Foligatto* uiteindelijk in dit veld van bijzondere albums met de hoogste eer ging strijken, komt doordat in dit werk de grafische uitvoering het best beantwoordde aan de doelstelling van het scenario, aldus de jury.

TB

Belgische Stripzegels

In Nederland is het op de **Joost Swarte**- en de **Ever Meulen**-zegels na nog geen veel voorkomend verschijnsel. In België daarentegen is de stripzegel een ingeburgerd gebruik geworden. In 1979 verscheen daar de eerste zegel met een stripfiguur. Op deze zegel staat *Kuifje* samen met Bobby als filatelist afgebeeld met postzegels van Haddock en Zonnebloem in de hand. Vijf jaar later verschijnt, om het wereldwijde succes van **Peyo** te vieren, een zegel met daarop de postsmurf. Hierna moest er tot 1987 gewacht worden op een postzegel van **Willy Vandersteen**. Hierop staan natuurlijk *Suske en Wiske* afgebeeld, die rijdend in Vitamientje een brief gaan posten.
Vanaf 1987 is in België elk jaar een stripheld op zegel verschenen. In 1988 waren *Robbedoes* en Spip aan de

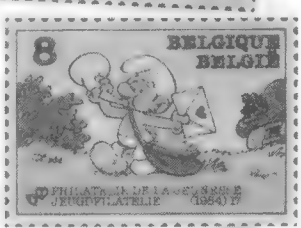

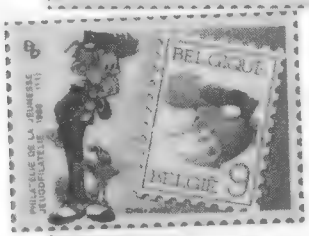

beurt. Deze zegel, gemaakt door **Tome** en **Janry**, bracht de Belgische PTT ter gelegenheid van de 50e verjaardag van het weekblad Robbedoes uit. Het jaar daarop verscheen de typisch Belgische figuur *Nero* van **Marc Sleen** als postman. In 1990 bracht de Belgische post een andere held op gom uit, namelijk *Lucky Luke* rijdend op Jolly Jumper. Gezien zijn verleden –de Pony Express– was deze uitgave niet meer dan logisch. Het Belgisch Centrum voor het Beeldverhaal bestond in 1991 twee jaar; voor de Belgische posterij reden genoeg om aan dit heuglijke feit maar liefst vier zegels in een speciaal boekje te wijden. De zegels tonen beeltenissen van *Blake en Mortimer*, *Cori de scheepsjongen*, *Eugen Robick* en *Bollie en Billie*, allen afgebeeld met een brief.

Al de tot nu toe besproken zegels hebben gemeenschappelijk dat ze ter gelegenheid van de jeugdfilatelie verschenen zijn. In 1992 is daar voor het eerst verandering in gekomen. Met 'Legenden' als thema heeft striptekenaar **René Hausman** drie zegels ontworpen. Hierbij moet wel worden aangetekend dat het hier niet gaat om afbeeldingen van strippersonages, maar om scènes uit de legenden van *Fiere Margriet*, *Les Macrales* (toverkollen) en *Reijnaert de vos*. Overigens is op 12 oktober jongstleden in het kader van de jeugdfilatelie weer een stripzegel verschenen, ditmaal van *Guust Flater*.

Bij al deze zegels geeft de Belgische post een blaadje uit met daarop alle informatie over de zegel(s), het onderwerp en eventueel de tekenaar/ontwerper. Op de eerste dag van uitgave is het voor de filatelist en/of stripliefhebber mogelijk zegels van een speciale afstempeling te laten voorzien, waarop de betreffende papieren held wederom staat afgebeeld. Mocht de Nederlandse PTT eens om een idee voor een zegel verlegen zitten, dan kan het uitgiftebeleid van de Belgische posterij als inspiratiebron dienen. Wat leent zich tenslotte beter als afbeelding op een zegel dan een stripplaatje?

Overzicht Belgische stripzegels:
- 8 oktober 1979: Jeugdfilatelie: Kuifje en Bobby (Hergé), Bfr.8, heliogravure, 10.000.000 exemplaren;
- 20 oktober 1984: Jeugdfilatelie: Smurf (Peyo), Bfr.8, heliogravure, 5.400.000 exemplaren;
- 3 oktober 1987: Jeugdfilatelie: Suske en Wiske (Vandersteen), Bfr.9, heliogravure, 4.900.000 exemplaren;
- 8 oktober 1988: Jeugdfilatelie: Robbedoes en Spip (Tome/Janry), Bfr.9, rasterdiepdruk, 4.900.000 exemplaren;
- 9 oktober 1989: Jeugdfilatelie: Nero (Sleen), Bfr.9, rasterdiepdruk, 6.000.000 exemplaren;
- 15 oktober 1990: Jeugdfilatelie: Lucky Luke en Jolly Jumper (Morris), rasterdiepdruk, Bfr.10, 6.000.000 exemplaren;
- 14 oktober 1991: Jeugdfilatelie: 4 zegels in een boekje: Blake en Mortimer (Jacobs), Bfr.14; Cori de scheepsjongen (De Moor), Bfr.14; Eugen Robick/De Duistere steden (Schuiten), Bfr.14; Bollie en Billie (Roba), Bfr.14; alle zegels rasterdiepdruk en oplage van 1.000.000 exemplaren;
- 22 juni 1992: Culturele reeks, thema Legenden: 3 zegels (Hausman): Fiere Margriet, Bfr.11 + 2; Les Macrales, Bfr.15 + 3; Reynaert, Bfr.28 + 6; alle zegels rasterdiepdruk en onbepaalde oplage;
- 12 oktober 1992: Jeugdfilatelie: Guust Flater (Franquin), Bfr.15.

Bron: Officiële Belgische Netto katalogus 1991
Officiële catalogus van postzegels 1991 België

MC

Stapeltje secundair

La lettre de Bédésup 59.

Steekt de draak met euro-ambtenaren die in het kader van de Europese eenwording hun nimmer aflatende be-

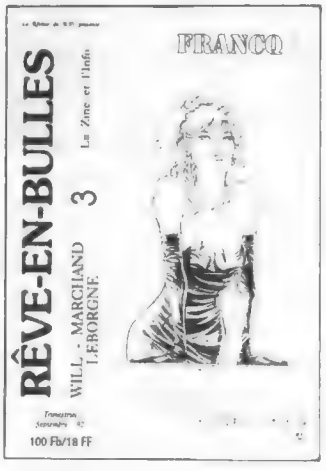

moeizucht ook wel op de regelgeving voor het internationale medium bij uitstek, de strip, zullen gaan botvieren. Verder biedt deze nieuwsbrief een bonte verzameling van nieuws en nieuwtjes maar de smaakmaker is het interview met de tekenaar **Nick Raletz**. (TB)

Info: B.P. 14, 13234 Marseille Cédex, Frankrijk.

Bild & Bubbla 1992/4.

Artikelen over onder anderen **Grant Morrison**, *Arkham Asylum* en de Zweed **Gunnar Lundkvist**. Verder de bekende rubrieken met actualiteiten en albumrecensies.

Info: Kimmersbo pl 1590, SE-437 93 Lindome, Zweden.

Comic Relief 42.

In nummer 42 van dit Amerikaans komisch tijdschrift verslaan gerenommeerde cartoonisten de Amerikaanse verkiezingen. Vooral George –Read my lips– Bush wordt op de hak genomen. Daarnaast veel rauwe cartoons over de oorlog in voormalig Joegoslavië. Verder zijn er onder meer bijdragen van **Matt Groening**, **Lynda Barry**, **Bill Watterson** (*Calvin*

(advertentie)

Te koop:
Prenten, affiches en zeefdrukken van o.a. Swarte, Tardi, Bilal, Franquin, Liberatore, Clerc en Loustal.
Telefoon: 020 - 676 12 97

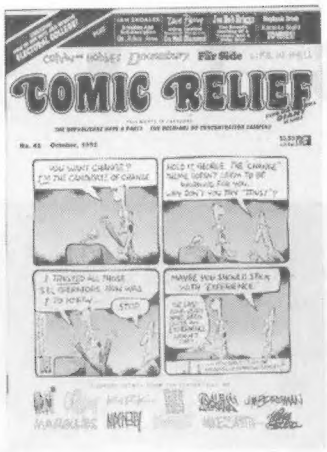

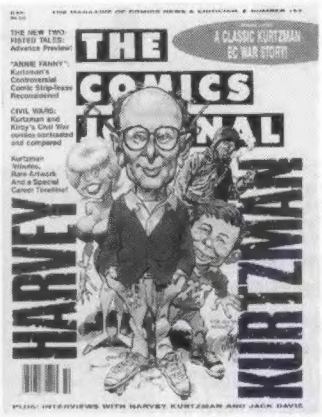

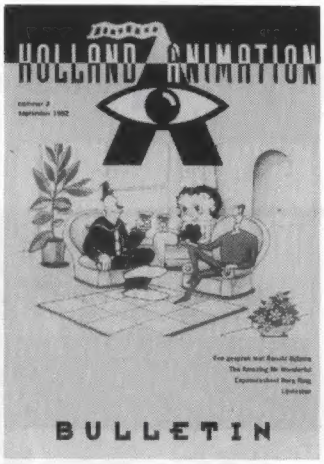

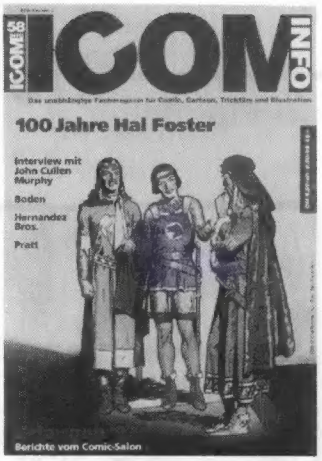

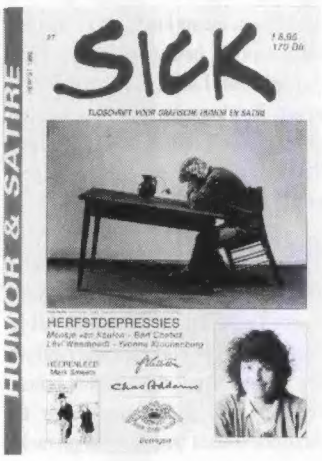

& *Hobbes*), **Garry Trudeau** (*Doonesbury*) en **Gary Larson** (met **Glen Baxter**-achtige tekeningen). De rubriek Weird News levert inderdaad vreemde nieuwtjes op. (RS)
Info: Page One Publishers & Bookworks, P.O. Box 6606, Eureka, CA 95502, U.S.A.

Vertalers en 'inkloppers' gezocht!

De redactie van Stripschrift zoekt met spoed potentiële medewerkers die in staat zijn vertalingen/bewerkingen te verzorgen van artikelen en interviews uit onder andere het Frans, Duits en Engels. Ook zijn wij op zoek naar medewerkers die zo nu en dan een artikel of interview in kunnen kloppen in een DOS-computer met behulp van WordPerfect 5.1.
Vrijwilligers kunnen zich aanmelden via Postbus 84206, 3009 CE Rotterdam of telefonisch via 010 - 220 10 63.

The Comics Journal 153.
Onder andere: een interview met **Harvey Kurtzman** uit 1965, een nieuw interview met **Harvey Kurtzman**, **Harvey Kurtzman** die zijn mening geeft over de Europese strip, een artikel over *Little Annie Fanny* en een herdruk van een oude **Harvey Kurtzman**-strip. Je zou bijna denken dat deze Comics Journal een **Harvey Kurtzman**-special was. Gelukkig staat er nog veel meer leuks in dit tijdschrift.
Info: 7563 Lake City Way N.E., Seattle, WA 98115 U.S.A.

Holland Animation Bulletin 1992/3.
Holland Animation Bulletin is een driemaandelijkse uitgave van de Vereniging Holland Animation. Nummer drie bevat een gesprek met **Ronald Bijlsma**, één van Neerlands meest talentvolle animatiefilmers, die dit jaar met zijn film *Back to the Inkwell* weer even de aandacht op zich vestigde. Noemenswaardig is verder een artikel over lijntesten, een onderdeel van (cel)animatie. (RS)
Info: Gedempte Voldersgracht 20, 2011 WD Haarlem.

ICOM Info 58.
De 100e geboortedag van **Hal Foster** wordt uitgebreid gevierd in dit nummer. Verder is er aandacht voor de broertjes **Hernandez**, de beurs van Erlangen en voor AIDS in de strip.
Info: Holzäckerstrasse 32, 8551 Wimmelbach, BRD.

Imago 14.
Ook in dit nummer van Imago weer voornamelijk aankondigingen van de komende tentoonstellingen en andere activiteiten van het B.C.B.
Info: Zandstraat 20, B-1000 Brussel, België.

Rêve-en-Bulles 3 + BD Flash 2.
REB heeft een nieuwe rubriek. Met ingang van dit nummer zal onregelmatig een rubriek over comics verschijnen: dit keer een artikel over **Image Comics**, een jonge uitgeverij waar (voor Amerikaanse begrippen zeer ongewoon) de auteurs zelf de copyrights mogen houden. Ook nieuw is dat de nieuwsbrief *BD Flash* voortaan in het blad geniet is. Verder biedt het blad weer veel interviews. Dit keer met **Philippe Francq**, **Will**, **Bruno Marchand** en de Belgische fanzinemaker van het eerste uur **André Leborgne**. Zeer de moeite waard. (TB)
Info: 13, Allée de la Fragne, 1400 Nivelles, België.

Sarjainfo 75.
Uderzo, **Schuiten**, **Peeters** en nog veel meer onleesbaars in dit Finse magazine. En ja hoor: ook in dit tijdschrift duiken *The Marten Toonder Archives* weer op met een advertentie. Wij spraken met woordvoerder **Piet Koudenburg**: 'The Marten Toonder Archives is de luxe naam van een clubje verzamelaars van het werk van Toonder. Door deze luxe naam te gebruiken verwachten we meer reacties dan als we eerlijk zouden zeggen dat we gewone verzamelaars zijn'.
Opgelost dus, maar wanneer zal Toonder ingrijpen?
Info: PL 927, 00101 Helsinki, Finland.

Sick 27.
Veel items in dit 27e nummer van Sick, tijdschrift voor grafische humor en satire. Een greep uit de onderwerpen: **Chas Addams**, de Franse cartoonist **Vallotton**, drie politieke tekenaars uit het voormalige Oost-Duitsland, de Kartoenale van Beringen en bekende landgenoten vertellen wat zij leuk vinden. (RS)
Info: Leidsestraat 177, 2182 DL Hillegom.

Viking 1992/1.
In dit mooie nieuwe nummer onder andere een bibliografie van de *Indianenreeks* met daarin opgenomen alle albums die ondertussen in elf talen verschenen zijn, een historische beschouwing over *Eric de Noorman* van **Rob van Eijck** en vervolgen van de lopende series en rubrieken. Snel donateur worden kan geen kwaad.
Info: Postbus 85765, 2508 CL 's-Gravenhage.

ZozoLala 65.
Ja. Eindelijk een interview met **René Uilenbroek**. Verder nog wat vraaggesprekken met **Marc Sleen**, **Massimiliano Frezzato** en **Benoit Sokal**. Daarnaast uiteraard nieuws, recensies en zoals gewoonlijk wat loslopende pinguïns.
Info: St. Antonielaan 13, 6821 GA Arnhem.

AvO

(advertentie)

Te koop aangeboden:
E. de Noorman 1 t/m 52 voor *f*2000, portfolio van Hans G. Kresse voor *f*500 en Kresse Bibliofiel nrs 1, 2, 3, 4, 7 en 11 à *f*30.
Tel. 033 - 63 03 69

Supermans dood

Superman R.I.P.

Eén van de meest uitgekauwde trucs om lezers te trekken in de superheldenbusiness is de dood van een hoofdrolspeler. Marvel introduceerde deze gimmick succesvol door Phoenix, een lid van de X-men in een zinderende climax aan haar eind te laten komen. Het bewuste X-men-nummer is sindsdien een collector's item, waar veel geld voor moet worden neergeteld. Een dooie superheld betekent dus 'big bucks'. Het lullige is alleen dat zo'n dooie held een tijdje later weer doodleuk springlevend blijkt te zijn. Oftewel, het is gewoon boerenbedrog. DC heeft deze tactiek reeds met succes toegepast met de dood van Robin (alias Jason Todd); inmiddels is er alweer lang en breed een nieuwe Robin in de vorm van Tim Drake. Maar wederom zal een superheld in het stof moeten bijten om de aandacht van de verzamelaars te trekken. Ditmaal de aartsvader van alle superhelden: Superman zelve. Ironisch, gezien het eerdere heengaan van zijn schepper, *Joe Shuster*.

De man van staal blijkt onderhand niet meer bestand tegen het Marvel- en Image-geweld. Gevolg: hij moet

dood. Natuurlijk gaat hij niet écht dood, hij is immers een Kryptonian. Voorlopig wordt de schijn echter opgehouden en de media tuinen er met open ogen in. Groot nieuws in de Amerikaanse kranten dat inmiddels ook al lang en breed in de Nederlandse pers is gemeld. Bravo DC. Het stuntje werkt blijkbaar nog steeds. De heuglijke dood van Supes vindt – geheel in splashpages – plaats in Superman 75 en wordt geschreven en getekend door *Dan Jurgens* met inktwerk van *Brett Breeding*.

Als Superman weer terugkomt heeft hij dan een nieuw kostuum (= collector's item) of besluit hij snel te trouwen met Lois Lane (= ook collector's item)? Zou kunnen, maar wat moeten ze dan voor nummer 100 verzinnen? Superman krijgt een baby? Superboy?

Bat

Zo slecht als het met Superman gaat, zo goed gaat het met Batman. Als je dacht dat het nu eindelijk wat rustiger zou worden rond deze 'caped crusader' dan heb je het mis. Voor de feestdagen staat weer een karrevracht aan Batman-strips op ons te wachten. DC heeft voor deze projecten een aantal zeer talentvolle auteurs weten te strikken.

In een nieuw deel onder het Elseworlds-label komen we Batman tegen in het woeste wilde westen. Hij moet een geheime missie vervullen in opdracht van President Lincoln en ontmoet onder anderen Samuel Clemens en Wild Bill Hickok. Schrijver is *Elliot S. Maggin*, tekenaar is *Alan Weiss*, inkter is *José Louis Garcia López*. 64 pagina's, $5.95.

Robin 3000, wederom een Elseworlds-titel, vertelt de lotgevallen van Robin uit het jaar 3000 die het na de dood van Batman alleen moet opnemen tegen de dreiging van een groep, de Skulpt geheten. Dit tweedelige verhaal is van de hand van *Byron Preiss* en *P. Craig Russell*, die het verhaal niet alleen illustreert maar ook inkleurt. Russell is erg produktief geweest, want hij tekent ook het tweedelige verhaal Hothouse op tekst van *John Moore* dat in Legends of the Dark Knight 42 van start gaat. Ditmaal krijgt Batman het aan de stok met 'Poison Ivy'.

Als klap op de vuurpijl komt ook nog Birth of the Demon uit, waarin de ontstaansgeschiedenis van Batmans aartsvijand Ra's al Ghul uit de doeken wordt gedaan. Batman-tekenaar *Norm Breyfogle* verwisselde voor deze 112 pagina's tellende hardcover zijn pennen en inkt in voor verftubes en penselen. Batman-redacteur

Norm Breyfogles full colour Batman-a

Dennis O'Neil kocht een nieuwe wordprocessor om een zo spannend mogelijk verhaal te produceren. Als dat geen succes wordt ... Kosten: $24.95. Robin 3000 kost trouwens $4.95 per deel.

Kitchen Sink Press

Bij deze kleine kwaliteitsuitgeverij verscheen onlangs een nieuwe driedelige serie: Invisible People door *Will Eisner*. Verhalen over relaties in de armere kringen van de Amerikaanse bevolking. $3.95 per deel. Er komt ook weer een nieuw boekje uit van *Charles Burns* onder de smakelijke titel Blood Club. In het verhaal moet

Charles Burns' *Blood Club*

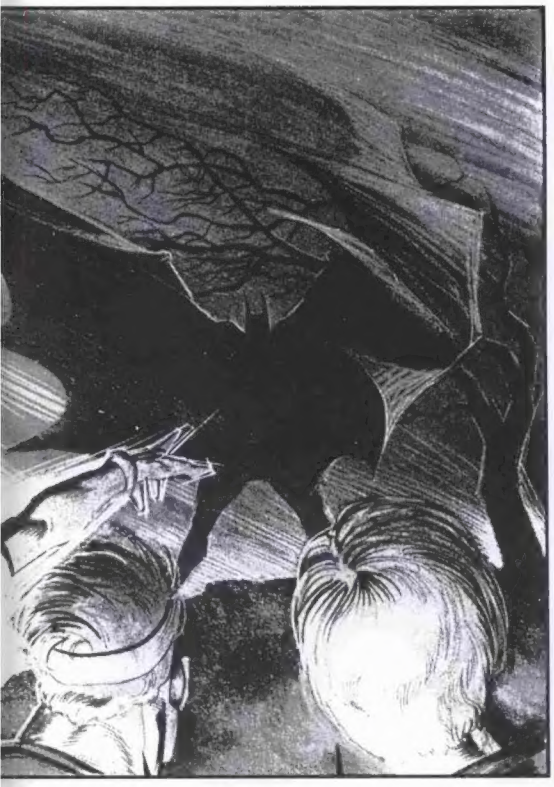

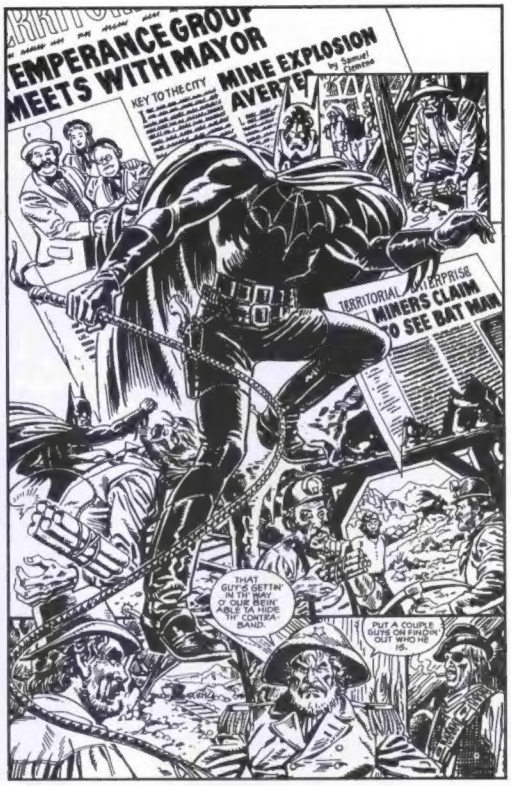
EMPERANCE GROUP MEETS WITH MAYOR
KEY TO THE CITY
MINE EXPLOSION AVERTED
TERRITORIAL ENTERPRISE
MINERS CLAIM O SEE BAT MAN
THAT GUY'S GETTIN' IN THE WAY O' OUR BEIN' ABLE TA HIDE THE CONTRA BAND.
PUT A COUPLE GUYS ON FINDIN' OUT WHO HE IS.

Batman in het wilde westen

SNOEK strips
1E VAN SWINDENSTR. 545
TEL. 020 - 6684764 A'DAM
IMPORT
COMICS
POPPETJES
SPELDJES
BEELDEN
POSTERS
PRENTEN
ZEEFDRUKKEN
RESERVEREN
OOK MOGELIJK

Big Baby als beproeving een eenzame nacht doorbrengen op een spookeiland. Natuurlijk ontmoet hij daar een geest, de geest van een overleden jongen die hem om hulp vraagt om zijn dolende ziel te verlossen. $5.95 kost dit bundeltje griezelen.

Comics Journal

De keerzijde van al het superheldengeweld wordt flink aan de kaak gesteld in The Comics Journal 152. Als je geluk hebt kun je dit nummer nog kopen, want het is al een paar maanden uit. In zijn redactioneel opent *Gary Groth* de aanval en zet de 'debielizering' van de mainstream Amerikaanse strip uiteen. In dit nummer ook een slopend interview van Groth met *Todd McFarlane*, waarin McFarlane onder andere zegt: 'Fuck, I didn't let some little thing like not being able to write stop me'. En dat is niet de enige krasse uitspraak van hem. Het succes van Image is enerzijds een klap in het gezicht van Marvel, anderzijds een gevaar voor andere kleine 'Independent' uitgeverijen, omdat ze uit de markt worden gedrukt. Verder interessante vraaggesprekken met *Alan Moore*, *Chris Claremont* en *David Mazzucchelli* over de stand van zaken in de comicwereld en een bespiegeling over de toekomst.

Malibu

Don Simpson vergaarde veel bekendheid met zijn superhelden-persiflage Megaton Man. Zoveel zelfs, dat Marvel het niet meer leuk vond en hem dwong om te stoppen met het in de zeik zetten van hun series, waaronder The Fantastic Four. Daarna is Simpson realistisch gaan werken en zijn rijzende ster leek langzaam te doven. Onder het pseudoniem *Anton Drek* produceerde hij voor Fantagraphics' Eros Comics een paar titels, onder andere Wendy Whitebread, undercover slut en Forbidden Frankenstein.

Malibu's Tarzan

Image Comics, *Splitting Image*

Nota bene Image Comics heeft hem zo ver gekregen om Megaton Man weer te tekenen. En wel in een teamup tegen de Savage Dragon van *Erik Larsen*. Ook werkt hij mee aan een andere Image Comics-parodie: Splitting Image. Waarin de Image-auteurs hun eigen creaties op de hak nemen. Met in de hoofdrollen: Spasm, Youngbrathood, The Jolly Green Dragon en vele anderen. Wat een lef en zelfspot!

Een nieuwe Tarzan-miniserie van allure is The Beckoning door *Tom Yeates* en *Henning Kure*. De tekenstijl van Yeates roept herinneringen op aan het werk van de oude klassieke Tarzan-meesters. Een 'must' voor liefhebbers. Zeven delen à $2.50. De strip verscheen bij Junior Press in het Nederlands.

Dark Horse goes Hollywood

Het kon niet uitblijven. Het voortdurende geflirt van Dark Horse met de filmwereld heeft er uiteindelijk toe geleid dat de eerste mede door deze uitgeverij geproduceerde film wordt gelanceerd. Na het succesvol uitbrengen van legio film-spinoffs zoals Aliens, Terminator en Predator wordt de eerste door Dark Horse-kopman *Mike Richardson* geproduceerde film Dr. Giggles, een horrorfilm met L.A. Laws' *Larry Drake* als moordenaar-arts. Een typische genrefilm dus, met een niet bijster origineel concept. Maar als Richardson hiermee mikt op het comics-consumerende puberpubliek dan zou het best eens een schot in de roos kunnen zijn. Zo niet, dan belandt hij vast bij de videoboer.g

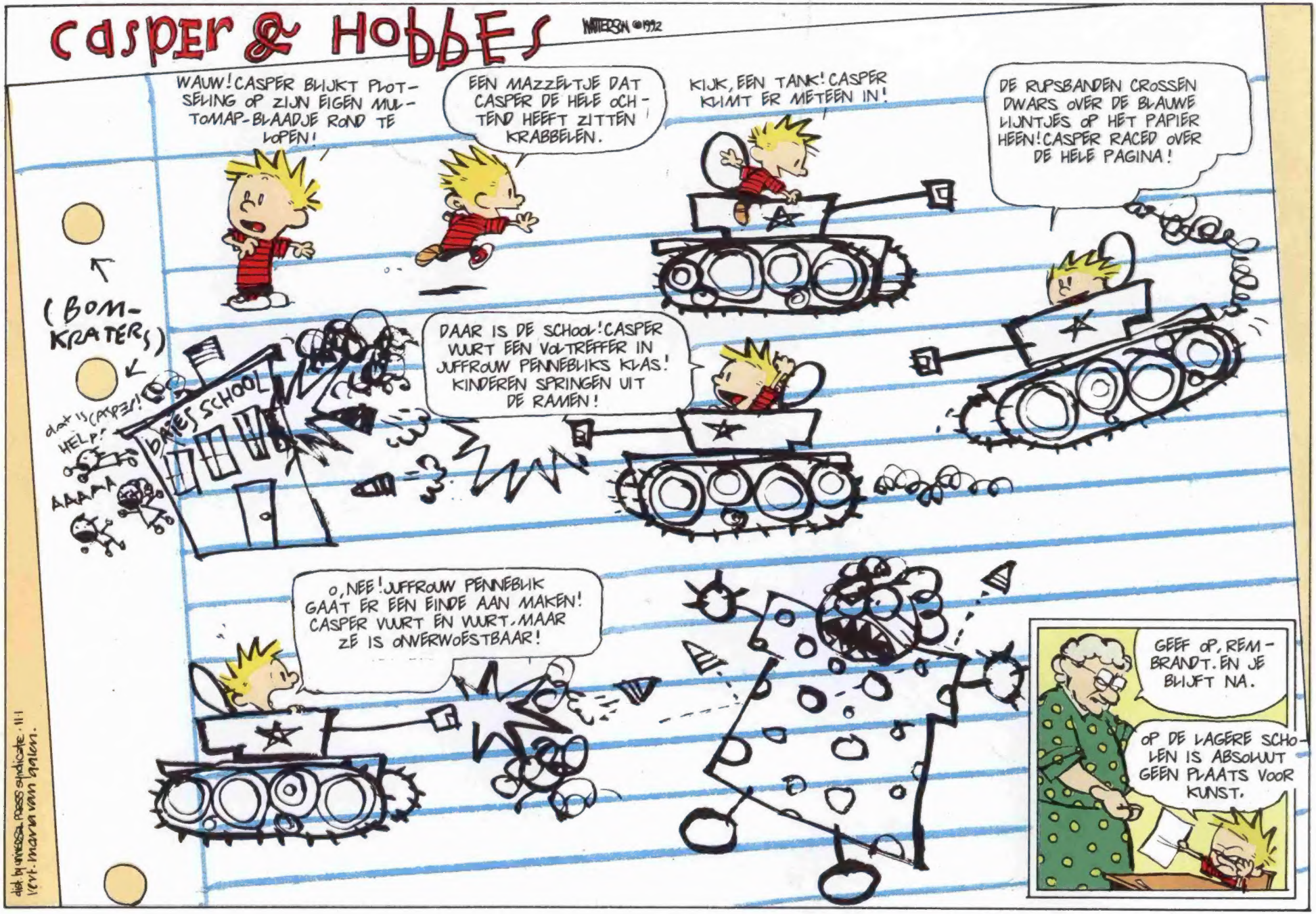
CASPER & HOBBES
WATTERSON ©1992
WAUW! CASPER BLIJKT PLOTSELING OP ZIJN EIGEN MULTOMAP-BLAADJE ROND TE LOPEN!
EEN MAZZELTJE DAT CASPER DE HELE OCHTEND HEEFT ZITTEN KRABBELEN.
KIJK, EEN TANK! CASPER KLIMT ER METEEN IN!
DE RUPSBANDEN CROSSEN DWARS OVER DE BLAUWE LIJNTJES OP HET PAPIER HEEN! CASPER RACED OVER DE HELE PAGINA!
(BOMKRATERS)
DAAR IS DE SCHOOL! CASPER VUURT EEN VOLTREFFER IN JUFFROUW PENNEBLIKS KLAS! KINDEREN SPRINGEN UIT DE RAMEN!
DATES SCHOOL
dat is (CASPER)!
HELP!
AAAAA
O, NEE! JUFFROUW PENNEBLIK GAAT ER EEN EINDE AAN MAKEN! CASPER VUURT EN VUURT, MAAR ZE IS ONVERWOESTBAAR!
GEEF OP, REMBRANDT. EN JE BLIJFT NA.
OP DE LAGERE SCHOLEN IS ABSOLUUT GEEN PLAATS VOOR KUNST.
dist. by UNIVERSAL PRESS SYNDICATE. 11-1
VERT. INGRID VAN GALEN.